

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 201
K. de Vries
De kerkorde en ethische
dilemma's

MEDITATIEF 205
J.R. Douma
Hoe wilt gij zijn ontmoet?

WANDELEN MET GOD 206
J.T. Oldenhuis
Mank en vleugellam

AAN DE BROEDERWEG 208
C.J. Haak
Gezocht: mens

MAN, VROUW EN KERK 211
E.A. de Boer
De onderscheiden dienst van
mannelijk en vrouwelijk

J.W. van Pelt
Vrouw en ambt in de Christelijke
Gereformeerde Kerken (2)

GEMEENTEOPBOUW 219
H. Veldman
Hoe Guido de Brès
jong-volwassenen in
beslag neemt

LIED VAN DE WEEK 222
J. Smelik
Lied 26: Daar is uit 's werelds
duistere wolken

en verder...

Uit de kerken
Persbericht
Meegelezen
Register 2000-2001

KERKELIJK LEVEN / K. de Vries

DE KERKORDE EN ETHISCHE DILEMMA'S

Gewetensnood. Die krijg je soms bij het nemen van beslissingen. Je hart zegt 'ja' tegen een of ander voorstel binnen de eigen gemeente. Je verstand heeft daar ook sterke argumenten voor. Maar een bepaling uit de KO of een synodeuitspraak zegt 'nee'. En geeft daar weer andere argumenten bij. Je wilt je houden aan de afspraken. Afspraak is dat je je als plaatselijke kerk toelegt op het naleven van bepalingen uit de KO zolang de synode ze niet veranderd heeft (art. 84 KO). Jezus zegt: 'Laaf het ja' dat u zegt, ja zijn, uw 'nee' nee'. Maar soms betekent zich houden aan de afspraken voor je gevoel tekort doen aan mensen en situaties. En aan andere principes. Onder de oppervlakte speelt daarbij mee de vraag mee naar het onderling vertrouwen: ben je als kerken betrouwbaar in de onderlinge omgang? Hoe ga je als kerken goed met dit soort dilemma's om? En wat kunnen we als kerken (meer) doen om te voorkomen dat we elkaar in zulke dilemma's terecht brengen?

Spanningsvelden

Spanningsvelden. Iedere kerkenraad zal er wel eens mee geconfronteerd worden. Het

spanningsveld tussen bijvoorbeeld:

- afgesproken regels en concrete menselijke situaties;
- het willen bewaren van de

eenheid binnen liet kerkverband en recht doen aan verscheidenheid en creativiteit binnen de eigen gemeente;

- gewenste uniformiteit en feitelijke (toenemende) verscheidenheid.

In zulke spanningsvelden moet vaak gekozen worden.

Kop of munt? Nee, natuurlijk niet, want argumenten moeten de doorslag geven.

Dus worden Schifft en belijdenis erbij gehaald. Maar wat blijkt?

Er zijn goede argumenten **voor** beide standpunten en we kunnen elkaar niet overtuigen. **Zo** komen we er niet uit.

Dan maar hiden om helderheid. Maar ook na het gebed is ons

kennen nog steeds onvnlkomen. En dus staat het dubbeltje nog steeds op zijn kant.

Wordt het munt, dan wint het zich eerlijk houden aan de afspraken, maar verliest de besluitvorming aan menselijkheid en warmte.

Wordt het kop, dan doe je royaal recht aan redelijke verlangens van mensen, maar houd je je eerlijk gezegd niet helemaal of helemaal niet aan de afspraken.

De ethiek noemt dit een botsing van plichten.

Je moet kiezen. Kop of munt? Er wordt gestemd. Maar elk besluit laat een gevoel van ongelukkig zijn en ontevredenheid achter. Zo'n gevoel wil niemand. Een beproefde methode om het te verdringen is een lang verhaal te bedenken. Daarin verwerk je alle bij elkaar te harken argumenten voor standpunt 'munt'. Zo pi-o-beer je de tegenstanders van 'munt' te overtuigen en ook de stem van je eigen geweten te overschreeuwen. 'Dit was echt een goede beslissing'.

Hieronder volgen twee voorbeelden van dilemma's en hoe daarmee omgegaan wordt: de te zingen liederen (art. 67 KO) en de toelating tot het avondmaal (art. 60 KO)

Welke liederen?

Het speelt in de christelijke gereformeerde kerken. En het speelt bij ons: de gezangenkwestie.

In beide kerken bepaalt de kerkorde dat in de eredienst alleen mag worden gezongen wat door de generale synode is goedgekeurd (art. 67 KO). De CGK hebben echter, afgezien van een kleine selectie schriftberijmingen, het komen tot een liedbundel tot nu toe tegengehouden.

Dit ondanks een synode-uitspraak uit 1980 "dat de Heilige Schrift het zingen van liederen, die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet ver-

biedt". De praktijk is nu dat een groot aantal plaatselijke gemeenten zich niet meer aan de kerkordelijke afspraak houdt door in de dienst ook andere dan de vrijgegeven psalmen of schriftberijmingen te zingen.

Binnen de gereformeerde kerken is de situatie iets anders. Deputaten Kerkmuziek zijn in hoog tempo bezig een door velen gevoelde achterstand in het beschikbare repertoire aan liederen in te halen. Momenteel zijn het 121 gezangen uit het Liedboek. Bij de laatste lijst met voorstellen zitten ook veel liederen uit de E&R-bundels. Tot op heden zijn E&R-liederen echter nog niet vrijgegeven voor gebruik in de eredienst (behalve voor aangepaste diensten).

Een aantal plaatselijke kerken heeft dat moment niet afgewacht. Hier en daar worden af en toe vrijmoedig ook liederen opgegeven in de eredienst die vallen buiten de goedgekeurde lijst.

Die keus wordt ingegeven door overwegingen die de plaatselijke situatie raken. Wanneer bijvoorbeeld de preek aansluit bij een project op een basisschool, dan is dat aanleiding om ook iets uit de E&R-bundel te laten zingen. Om zo de kinderen nadrukkelijker bij de dienst te betrekken.

Wat iemand daar ook van vindt, duidelijk is dat die keus gewoon in strijd is met gemaakte afspraken in art. 67 KO. Die conclusie wordt wel vaak bestreden met de opmerking: "Ja, maar je moel de kerkorde niet lezen als een wetboek". Ik vind dat verweer niet sterk. De kerkorde mag dan geen wetboek zijn, een afspraak is wel een afspraak. Het is een kwestie van zuivere ethiek om dat te laten staan. Erken liever dat je in het dilemma tussen landelijk gemaakte afspraken en plaatselijke wensen of eisen kiest voor de laatste ten koste van de eerste. Of stel de afspraken zelf

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER,
DRS. A.L. TH. DE BRUIJNE,
DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES,
J. WESTERT

MEDEWERKERS

J.J. D. BAAS, DRS. E. BRINK,
J.M. DE JONG,
DRS. G. HOKSBERGEN,
DRS. A.S. VAN DER LUGT,
DR. J. SMELIK, DRS. H. VECDMAN

REDACTIE-ASSISTENT

H. PRINS, Meulenbeldlaan 159, 7602 XK Almelo, tel. 0546-870843 E-mail: reformatie@wxss.nl

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen

UITGEVER

Print Media bv, Bedum. Technische Realisatie: Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7 9780 AA Bedum
Telefoon 050 - 3013636 Fax 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie)
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg
ING Bank 66 30 92 820

ABONNEMENT:

f 97,50 per jaar. Studenten f 82,- per jaar (binnenland). f 189,- per jaar (buitenland, zeepost)
Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden.

Losse nummers f 2,50 (incl. Portol).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah
Tel. (0521) 515946

ADVERTENTIES.

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

ISSN 0165-5191

openlijk ter discussie. Zoals hij voorbeeld ds. A. de Ruiter onlangs deed in dit blad. In twee artikelen pleit hij er bcargumetecrd voor om de plaatselijke kerken een grotere vrijheid te geven in liturgische aangelegenheden (jrg. 77, nr. 516.3110 november 2001).

Ik kom op dit laatste punt volgende week nog terug.

Avondmaal in Franeker

Een herichtje in het *Nederlands Dagblad* van 9 november 2001: "GKV Franeker past toelating avondmaal aan". De kerk te Franeker maakte nieuw beleid, waardoor leden van andere kerkgenootschappen kunnen aangaan aan het avondmaal. onder voorwaarde dat zij Apostolische Geloofsbelijdenis onderschrijven. De scribe "weel dat een aantal kerken kritisch legeno ver deze afwijking van de algemene regels kunnen staan. De visitatoren van de kerk hebben echter ingestemd met het besluit".

Om welke algemene regels gaat het? Om art. 60 KO: "*Tot het avondmaal van de Here ral de kerkenraad alleen hen toelaten die belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer hebben gedaan en godvrezend leven. Zij die uit zusterkerken komen, zullen op grond van een goede attestatie inzake leer en leven toegelaten worden*".

Navraag in Franeker leverde hel volgende op. De kerkenraad is niet zomaar tot deze besluiten gekomen. De regeling komt voort uit de specifieke situatie dat een groot aantal gasten regelmatig de diensten bezoekt. Onder hen een aantal oprechte gelovigen die losweken uit vrijzinnige kerken en enkele baptisten. De kerkenraad wil deze mensen niet overhaast lid laten worden. Ze willen de tijd nemen om met hen in gesprek te zijn

over bijvoorbeeld de kerkopvatting resp. de kinderdoopen en andere verschillen. Hun is een soort tijdelijk gastlidmaatschap aangeboden waarbij ze ook het heilig avondmaal mogen meevieren. Daarnaast heeft 'Franeker' veel nieuwe leden gekregen uit andere kerkgenootschappen. Die brengen op hun beurt wel eens familieleden mee naar de vrijgemaakte kerk. Tenslotte zijn er nog andere regelmatige gasten. Voor het geval de kerkenraad uit deze kringen het verzoek krijgt om het avondmaal te mogen meevieren, is er een protocol opgesteld. De raad vraagt de gast instemmend te antwoorden op de tweede belijdenisvraag:

"Geloof u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en in deze christelijke kerk geleerd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?" Verder wijst de raad de gast op zijn persoonlijke verantwoordelijkheid en de noodzaak lol zelfbeproeving. Deze regeling is overigens niet bedoeld voor incidentele kerkgangers, maar voor geregelde gasten die al een zekere bekendheid genieten en voor niet-vrijgemaakte gasten van gemeenteleden.

Op de achtergrond speelt ook mee de overtuiging dat 'Franeker' de huidige geslotenheid van het avondmaal niet goed vindt. Die geslotenheid dwingt de kerkenraadsleden voor hun besef om tegen hun geweten in hongerende gelovigen brood en wijn te weigeren. Franeker ziet de regeling als een noodverband voor een gevolg van menselijke en kerkelijke gebrokenheid. Die verdeeldheid wil de raad niet laten prevaleren boven het appèl dat Christus richt tot alle gelovigen die rond de tafel bijeengekomen zijn.

Na uitgebreide bespreking konden visitatoren zich vinden in deze regeling. De classis vernam

er via het visitatierapport van en had weinig kritiek. De kerkenraad besloot onlangs de regeling, zoals die nu gehanteerd wordt, alsnog ter beoordeling aan de classis voor te leggen. Hij is naar beste weten van mening dat die niet tegen de kerkorde ingaat.

Franeker en art. 60 KO

Wat te denken van de regeling in Franeker? Je kunt die vraag beantwoorden op inhoudelijk en kerkrechtelijk niveau.

Inhoudelijk heeft Franeker zich diepgaand bezonnen op de toelating aan het avondmaal van gasten. De verlegenheid met de specifieke plaatselijke situatie van veel gasten die op zoek zijn, is volkomen begrijpelijk. Het is ook terecht dat de kerkenraad zich niet gemakkelijk van een worsteling afmaakt met een beroep op 'de regels'. En dus komt er een inhoudelijk bezinning op gang, waarbij allerlei aspecten tegen elkaar worden afgewogen. Mag je afhouden waar Christus juist nodigt? Mag kerkelijke verdeeldheid de roeping om de dood van Christus te verkondigen in de weg staan? Is er niet een roeping om zoekende christenen in je woonplaats met open armen te ontvangen en die openheid ook voorlopig gestalte te geven aan het avondmaal? Mag je een hartelijk verzoek daartoe als raad afwijzen op grond van regelingen?

De kerkenraad heeft met die vragen geworsteld en een keus moeten maken. Je kunt over die keus van mening verschillen. Ook ik heb onlangs openlijk geworsteld met de dilemma's rond gasten aan het avondmaal (*De Reformatie*, jrg. 76, nr. 30131. 5112 mei 2001). De uitkomst van die worsteling was een andere. Het henadrukken van één van de aspecten van het avondmaal (teken van het feit dat je als gemeente één lichaam bent)

bracht me toen tot de conclusie dat als regel kerkelijk verdeeldheid het viere van de eenheid in Christus in de weg staat, daarbij een uitzondering makend voor christelijke gereformeerde gasten. Toch kan ik me goed voorstellen dat anderen bij die afweziging de geloofseenheid in Christus zwaarder laten wegen. Franeker heeft dat gedaan en zijn plaatselijk beleid met een aantal waarborgen in een zorgvuldig protocol vastgelegd. Niemand moel dan ook denken of suggereren dat Franeker zo maar een open avondmaal heeft ingevoerd.

Maar er zit ook een kerkrechtelijke kant aan dit verhaal. Franeker doel meer dan een incident te gelyen. De kerkenraad maakt nieuw beleid en legt dit vast in een protocol. De raad is er naar beste weten van overtuigd niet tegen de kerkorde in te gaan. Dat laatste wil ik geloven, maar ik stel de vraag of de broeders ondanks hun integriteit zich toch niet vergissen.

De bedoeling van art. 60 KO wordt vastgelegd in de eerste regel: de kerkenraad mag alleen toelaten wie belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer hebben afgelegd. In de tweede zin volgt een bepaling over gasten uit zusterkerken. Maar de eerste zin maakt duidelijk dat iemand in elk geval belijdenis van de gereformeerde leer moet hebben gedaan.

Zoals ik het zie mankt het beleid van Franeker ten aanzien van gasten een terugtrekkende beweging van de gereformeerde leer naar de apostolische geloofsbelijdenis. Die reductie geeft ruimte aan bijvoorbeeld gasten die nog baptist zijn. Dat heeft niet alleen formele maar ook inhoudelijke consequenties. Om één voorbeeld te noemen: de leer over wat het avondmaal zelf is komt in de 12 artikelen niet aan de orde.

Dit beleid ten aanzien van gasten aan het avondmaal lijkt mij zeker bespreekbaar. Daar is alle ruimte voor. Maar doordat de raad zich genoodzaakt zag deze regeling al in te voeren, heeft hij gekozen voor een ethisch spanningsveld met de geest en bedoeling van art. 60 KO, zoals die in de eerste regel uitkomt. Het is beter dit alsnog onder ogen te zien.

Betrouwbaarheid en ethische dilemma's

Tot zover de twee voorbeelden. Dilemma's als deze zijn er altijd geweest. Maar ze doen zich de laatste tijd veel sterker voelen, je kunt ze minder goed negeren. Dat wordt veroorzaakt o.a. door de grotere openheid onder christenen van verschillende kerken en groepen en door het toegenomen grensverkeer. De laatste tijd zie je bovendien een tendens dat in de dilemma's soms andere keuzes gemaakt worden. Er is een toenemende neiging om in de besluitvorming het accent te verleggen van de landelijke afspraken en het bewaren van de uniformiteit naar de wensen en eisen van de plaatselijke situatie en naar het recht doen aan verscheidenheid.

Het effect daarvan is onzekerheid. "Het is zo'n verwarring in de kerken. Van alles is ter discussie. Kunnen we nog wel op elkaar aan?". Er valt bezorgdheid te bespeuren over terugkeer van de problemen uit de jaren zestig van de vorige eeuw. In die tijd was één van de moeiten het onderlinge vertrouwen. Wanneer kerkelijke afspraken niet worden nageleefd, komen vertrouwen en betrouwbaarheid onder druk te staan.

Wanneer plaatselijke kerken dus in heel reële dilemma's eigen praktijken invoeren die afwijken van gemaakte afspraken en genomen besluiten zonder te

wachten op het fiat van het kerkverband, geven zij - waarschijnlijk onbedoeld - voeding aan die bezorgdheid. Dat roept spanning op in de persoonlijke en kerkelijke ethiek.

Toch is het te snel en te simpel om de oorzaak van die spanning eenzijdig te leggen bij die plaatselijke kerken.

De vraag is namelijk of wij als kerken door onze afspraken en besluiten niet zelf onoplosbare ethische dilemma's kunnen oproepen.

Daarover Deo Volente volgende week.

Ds. K. de Vries is predikant van de Gereformeerde Kerk te Alphen a/d Rijn

HOE WILT GIJ ZIJN ONTMOET?

 meditatief

Hebt u wel eens iemand ontmoet? En dan bedoel ik ook: echt ontmoet. Want er vinden ook talloze ontmoetingen plaats die de naam niet mogen hebben. Hei zijn contacten. Je ziet elkaar. Je spreekt elkaar. Maar je blijft tegelijk vreemden voor elkaar. Wat jou het diepst beroert **en** bezielt, dat komt niet ter sprake. Gelukkig maar. Want als je **je** altijd helemaal zou moeten geven in elk contact, dan werd je doodmoe.

Maar als we in Adventstijd zingen: 'Hoe wilt Gij zijn ontmoet', dan gaat het wel over een heel andere ontmoeting. Een ontmoeting die we in zeker zin ook als mensen wel kennen. Je ziet elkaar. Je spreekt elkaar. Je gunt elkaar een blik in het hart. Dat is heel bijzonder. Je wordt er weer wat mens van. Want om altijd maar de schijn op te moeten houden. Dat werkt uiteindelijk funest.

Advent betekent: Christus komt naar ons toe. Hij **wil** ons ontmoeten. Dat is vast en zeker. Christus laat Zich in het hart kijken. **En** we zien dan die eindeloze liefde en ontferming. Die barmhartigheid en zelfverloochening die zo kenmerkend zijn voor de Zoon van de

Vader. Christus geeft Zich helemaal. Hij wordt er mens van. Net zo zwak en breekbare als ik.

Christus geeft Zich helemaal. Hij is uit op ontmoeting. Maar wat doe ik? Doe ik **als** de Fariizeërs? Jezus lieft hen talloze malen opgezocht. Maar tot een ontmoeting kwam het niet. En dat lag niet aan Christus. Doe ik **als** de rijke jongeling? **Jezus** kreeg hem zelfs lief. Zijn hart bloeide op een bijzonder manier open voor deze jonge man. Maar tot een ontmoeting kwam het niet. Bij Zacheüs gaat dat heel anders. Hij ziet Jezus. Jezus spreekt hem aan. Het komt tot een ontmoeting. Zacheüs verandert. Want uit een echte ontmoeting kom je nooit onveranderd te voorschijn. Zacheüs ontving Hem met blijdschap.

'Hoe wilt Gij zijn ontmoet?' Aan die vraag gaan andere vragen vooraf: 'Wil ik U ontmoeten? Staat mijn hart voor U open? Wil ik mij tot U bekeeren?'

Christus komt **naar** je toe. Hij wil je ontmoeten. Bekeer je hart tot Hem. **Dan** zorgt Hij er wel voor dat het een echte ont-

moeting wordt. Zo een waar je niet onveranderd uit te voorschijn komt.

'Christus, geef dat ik die ontmoeting ervaren mag waar U op uit bent. Bekeer mijn zondig hart tot U. Leer me elke dag opnieuw om uw ontmoetend komen in mijn leven toe te laten. Door de kracht van uw eigen Geest. **Amen.**'

Ds. J.R. Douma is predikant van de Gereformeerde Kerken te Beverwijk en Krommenie

W wandelen met God

Een aantal weken geleden schreef ik in deze rubriek over wandelen met God in de rolstoel, rollen met God. Het Bericht. Hef Bezoek, De Kaarten. De Gebeden Aftakeling. Wegstreden. Einde-loos, Tot en met het einde. Over-gave. En ik voelde me als een blinde die sprak over kleuren, Want wie zal peilen wat een ander voelt, zelfs wat de geliefde draagt aan hef verdriet? iemand reageerde. Nog iemand. Er was herkenning. Het zware gevoel van herkende pijn. Het goede gevoel van beschreven verdriet. Hef heeft me ontroerd. Hoe meet je verdriet? Hoe lang weegt verlies? Hoe groot moet de kruik zijn waarin onze goede God de tranen van zijn kinderen bewaart!

En dan....

Dan is er de slap. De leegte. De verwarring van liet er niet meer zijn, en het loch nog aanwezig zijn. Opgebaard. Heel nadrukkelijk aanwezig zijn. Klaar voor vertrek. Ingepakt. Neergezet. En er moet zoveel. Er gebeurt zo veel. En er gebeurt niets meer. Alles is ineens uil. Punt. Maar er is niet eens tijd om te denken. Te zitten. Te rouwen. De kaarten. De advertentie. Wie wel en wie niet. En het leven staat geen seconde stil. Er moet al weer iets. En de eerste dag gaat over in de nacht. En dan komt er nog een dag. Nog vier nachten, nog vier dagen. Weer bezoek. Weer kaarten. Weer gebeden. En na vijf dagen is alles voorbij. De begrafenis. De condoleantie. Terugkomen met één minder. Altijd één minder. Heden zij, morgen wij. Helemaal alleen zijn. Helemaal alleen willen zijn. En niet willen. Scireeuwen. En stilte.

Een woord van een onbekende. Een kaart uit het niets. Wat overblijft zijn herinneringen, niets dan herinneringen. Nooit meer iets anders.

De Gewoontes

Er zijn vele gewoontes. Gewoontes zijn vaak gegroeid uit behoeften. Soms groeien ze uit tot rituelen. Rituelen zijn gestileerde gevoelens. Rondom het sterven en het laatste wat er dan nog gedaan moet worden, de begrafenis, zijn er zoveel behoeften en gevoelens. Ze veranderen zoals mensen veranderen. Wie de gewoontes niet aanpast en de rituelen onaantastbaar verklaart, zal terecht komen in een koker. Wie alleen maar afgaat op zijn gevoelens van het moment zal vervloeien als water. Laten we nadenken. Gaan zitten om na te denken. Waarom de geijkte teksten? Waarom geen mededeling zoals we dat zelf ook zouden

doen in een brief? Waarom 'geen bloemen'? Hoort dat niet allemaal bij de koker? Overdaad en onnadenkendheid hoort bij het water. En water loopt weg. Maar een koker voelt eng. Zuiverheid en duidelijkheid en eerlijke vormen voor persoonlijke gevoelens, laat daar ruimte voor zijn.

De Begrafenis

We komen samen. Als familie. Met allen die we daarbij uitnodigen. Om samen de geliefde te begraven. De gemeenschap waaruit die ene mist en die ook zelf die ene mist. Een eerbetoon noemen we dat voor die ene. Hij, zij had zijn, haar plaats in ons leven. Wij gaan samen een slap opzij om hem of haar door te laten. Een uiting van onmacht. Een pas op de plaats voor de dood, waaraan wij allen onderworpen zijn. We zoeken ook houvast. Bij elkaar. Maar wij vallen allen om. En dat weten we. We zoeken houvast bij de Ene die niet omvalt. God de Eeuwige, de Vader van onze Here Jezus Christus. We zoeken zijn woorden. We openen zijn Woord. Er komt een dominie voor. Dat hoeft niet. Het kan ook iemand anders zijn. Iemand van de familie. Het is altijd iemand die de familie vraagt. Als hij maar het goede Woord spreekt, doorgeeft, uitlegt, meegeeft. Laat hij het zeggen, direct in het begin, dat onze hulp is bij Hem die de hemel en de aarde gemaakt heeft. Laten we er allen samen Amen op zeggen. Is het dan ineens een kerkdienst geworden? Waarom? We zingen. Vroe-

ger zocht de dominee dat uit. Tegenwoordig meer en meer de familie. Is de keuze van de familie beperkt? Misschien is daar voorzichtig iets van uitbreiding aan te geven. Maar de keuze is niet beperkt **tot** de selectie van synodes. Komt, laat ons toch zingen! Dwars tegen al de gevoelens van gemis, ons verdriet laten dragen op de golfzang van het gezamenlijke lied, laten meegaan in de beweging van de tonen die strelen en vervoeren. En zeg iets over de geliefde. Zeg er iets goeds van, laat de gedachten ten zegen mogen **zijn** voor allen die daar bij elkaar zijn, die ene keer samen, nooit meer zo verenigd als die ene allerlaatste en tegelijk allereerste keer. En laat de God, die allen kent, om het goede dat er is geweest geprezen worden, gedankt en geprezen. En sluit daarmee een leven af. **Ja**, daar wordt een leven afgesloten. De Begrafenis is het laatste. Daarna is er **één** minder hier. De lege plek.

Daarna

De herinneringen. **De** kaarten, de dozen met kaarten. Foto's. Verhalen. De eenzaamheid. Al die goede wensen die binnengekomen **zijn**. **Al** de goede woorden die gesproken zijn. "Straks zal het verdriet **over** zijn", zei er iemand. Dat was vreselijk om te horen. Want dat is het nu juist wat je niet wilt: een **mens** heeft recht op zijn eigen verdriet. En dat zal een ander hem niet afnemen. Laten we er **toch** naast gaan zitten. Zonder iets te zeggen. Er zijn. Meegaan, meebuigen in de wind die opsteekt. Meegaan in de storm en in de stilte. En nergens over spreken. Luisteren. En blijven geloven in de lichamelijke opstanding van Jezus Christus, de eersteling uit de doden. Bij alles wat je niet weet, en waaraan je begint te twijfelen. Dat ene punt vasthou-

den. Houvast hebben. De getuigen geloven die het hebben gezien. En doorverteld. Vijfhonderd tegelijk zelfs. Lezen en herlezen. Nooit toelaten, dat de rat van de twijfel dat aanvreet. Handen vouwen. Bidden. De gemeenschap zoeken met de Eeuwige, de Vader. Bidt zonder ophouden. Dwars tegen de eenzaamheid in. Regelmatig en onregelmatig.

Verhoord

En tenslotte gaat het leven verder. De eerste verjaardag. Het eerste Oudjaar. De eerste Kerst. Ook de eerste Sinterklaas. En het concert. Of de vakantie. Zijn, haar verjaardag. Mooie dingen. Droeve dingen. Rare dingen. Grappen. Belevissen. En **dat** alles alleen moeten beleven. Zonder de geliefde, de man, de vrouw. Zonder het kind, de dochter, de zoon. Zonder de vader, de moeder. Zonder de vriend. En elke keer dat weer voelen. Tut het bijna een plek heeft gekregen. Bijna, maar nooit helemaal. Tot de sterfdag voorbij komt. Een jaar is het al geleden. **Een** heel jaar. Eindeloos. Er **hoeveel** jaren zullen er **nog** komen? En de treinen rijden maar door. En elke zondag zijn er de kerkdiensten. En elke dag ligt er een krant. En alles gaat door. Alles gaat altijd door. En de plakboeken liggen in de kast. Stapels. De duizend kaarten, de duizend gebeden. Voor moed en beterschap. Verhoord, schreef iemand. Verhoord! Wat een woord! Wat een ontroerend woord. Midden in de wereld waar alles altijd door gaat, mank en vleugellam, totdat het dood gaat, klinkt een woord dat vervuld is van hoop: Verhoord.

Er is een oor dat hoort.

Er is een oog dat ziet.

Er is een God die zijn Zoon gaf, geboren om dood te gaan en op te staan.

Iemand schreef:

*"Wie de Here verwachten
struikelen
niet meer
maar putten
nieuwe kracht
en vliegen op
met vleugels
als arenden
hebben jullie
het niet gezien
zo ziek
zo vleugellam
was hij
en zo
narr de Here
en zo
kunnen jullie
ook verder
vleugellam
en mank?
hier nog wel
maar om de hoek
een deur door
vlak hij
iets verder op de weg
die je nu nog
mag gaan.
is heerlijkheid
eeuwige vreugde
ga zo maar verder
mei de blik op
oneindig!"*

Ds. J.T. Oldenhuis is predikant van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Helpman

Schooldagtoespraak 2001

aan de Broederweg

De mensheid is in de greep van de angst. Zeker na de ramp van 11 september, maar hefbegon al daarvoor, jaren, eeuwen daarvoor. Na zijn vertrek uit het paradijs is hij op de vlucht, angstig, bang, vreemd van Gods goede wereld, Mensen werden schuw tegenover elkaar, bedekken haastig hun schaamte. Een broer is niet langer veilig bij Kain. De natuur staat tegen hem op met dorens, hitte, woeste golven, wilde dieren. En de mens vlucht verder, weg bij het paradijs, weg bij God.

In zijn angst gaat hij in de verdediging, bouwt z'n luizen, steden, torens, z'n cultuur, z'n recht, z'n oorlogen. Een leven vol actie, vol onrust ook, achtervolgd door de angst. En telkens weer hoopt hij dat ultieme te vinden dat die angst bij hem weg neemt, waar hij kan zitten, genieten, rusten. Vergeefs, want hij bouwt op iets van zichzelf: het maaksel van zijn handen, de ideeën van zijn verstand, de vormgeving van zijn gevoel. Telkens wanneer het werk hem weer bij de handen afbreekt, dan komt het boven, en roept hij naar boven: God, waar was u! Soms als gefluisterde klacht, veel vaker als vlammend verzet, luidkeels protest met gebalde vuisten: Waarom heeft u ons verlaten.....?! Voor de zoveelste keer draait de mens zijn gezicht van God weg en slaat opnieuw op de vlucht, weg bij God.

Godsverlating

Godsverlating. Zo noemen we dat tegenwoordig. Mensen reiken uit naar Boven, maar vinden geen antwoord. Zijn klacht valt

dood in het zwart van het heelal. God is weg... Zo durfden de moderne mensen het te zeggen, al meer dan 200 jaar. God werd vervangen door het verstand, de ratio, de ijzeren logica van oorzaak en gevolg, de wetten van de natuur. Even was er rust voor de jachtige mens, even gloorde de hoop op een beter en veiliger leven. Toen echter de afgod van wetenschap en techniek volwassen werd, was de aarde intussen opgezaaid met nucleaire afval, verontreinigde natuur, schaarste, twee wereldoorlogen, opgejaagde loonslaven en de gapende kloof tussen rijk en arm. Godsverlating, niet langer meer beperkt tot Dachau en de atoombom, maar op straat, in de huizen, voor en achter de TV, computers, onderwijs, in de harten en hoofden van mensen.

Een moedeloze mens slaat nog één keer wanhopig op de vlucht. Op zoek naar God. Om Hem terug te roepen, met extase, mystieke beleving, voortgedreven door de krachten van natuur, lust, behoeften, De angst voor

een leegte zonder God, zonder zin of doel, het blijft de mens achtervolgen. Post-modernisme heeft liet. De ene afgod wordt ingevuld voor de andere. God bleef weg. De éne mens stopt z'n oren toe en overschreeuwt z'n angst door de greep naar amusement, plezier, ongeremd genot en consumptie van alles wat grijpbaar en heilig is. De ander hult zich in het masker van onverschilligheid, leven of dood, wat zou het allemaal..... want morgen sterven we! Godsverlating, het maakt de wereld zo door en door moe, de mens is af-geleefd, op-gebrand, uit-geput. Intens moe, vol wantrouwen, tegen zichzelf, tegen de ander. En God dan...ach, is het wel de moeite om nog de schouders op te halen.....?! Godsverlating dus...

Mens-verlating

Maar wacht, wis het wel godsverlating.....?! Wie vond dat woord uit? Het kwam niet van God, want Hij had met zijn beloften zijn handen uitgestoken naar de mens. Het was een mensenwoord, uitgevonden om als mens nog één keer 'als God' te willen zijn. Vol grootspraak verklaart de mens in overmoedige zelf-trots dat God de boel verlaten heeft. Dan wordt de aarde geschud en schrikken mensen op. Romeinen zegt dan: nu wordt Gods toorn openbaar in de natuur: in stormen, overstromingen, ziekten, of erger nog door mensenhand: recessie's, oorlogen, rampen, kleiner, groter, mega-groot, zoals in New York. Een wereld zakt door z'n fundamenten.

Dan klinkt Gods megafoon over de aarde: 'Mens, waar was jij!?' Er is sprake van '*mens*'-verlating. De mēns wordt ontmaskerd in zijn eigen grens-overschrijding. Hij wilde zoveel méér zijn dan maar mensenkind, afhankelijk van zijn God. Nee, hij klom liever zelf op de troon. Daar zat hij, trots bepaalde hij wat goed of fout was, recht of krom, almachtig, alles beheersend. Bij elke crisis direct in de weer om het gapende gat van kwetsbaarheid en sterfelijkheid dicht te stoppen....

Mens, wie was je ook al weer? Je dacht dat je God was...., maar je was 'maar' mens, zegt Ps. 9:21. Here jaag de volken schrik aan. stop het gebral van mēnsen. Laat de volken erkennen dat ze 'mens-en' zijn, zwakke, **broze**, kwetsbare, dodelijk zieke mēnsen, nooit God! De Psalm tekent in een enkele woord de kern van het heidense denken. Altijd maar weer die mens, die groter wil zijn dan hij werkelijk is. Het vervreemdt hem van zichzelf, z'n geliefden, z'n naasten, **zn** wereld. Eenzaam zit hij tenslotte als God op z'n troon, om op alles te letten, alles te beheersen. belast met overuren. nachten zonder slaap, overladen niet de verantwoordelijkheid voor de hele wereld. Een mens, eindeloos op zoek naar verlossing van zichzelf.

De bijbel gebruikt hier het woord 'Enos', **vg.** Gen. 4:26. Zwakkeling betekent het, sterveling. Dit kind moest de opvolger van Abel worden, windvlaag, ademtocht, betekent dat. Wat stelt het eigenlijk voor? Dit kind, Enos, moest het opnemen tegen de geweld-cultuur van Kaïn, met door en door heidense Lamech aan krip. Symbool van brute macho-macht. opgefokt door wraakzucht en overkill. Bij Lamech is inderdaad niets en niemand meer heilig of veilig. geen vrouw, geen kind.

geen samenleving, geen wereld. Alles wat hij aanraakt verziekt. Wat moet nu die slappeling Enos? Van Lamech kun je toch nooit winnen? Wat wil een mens-je tegen de Super-Man!

Alhoewel..., ook die Super-Man blijkt aan het eind van zijn leven geen God te zijn. Met al zijn rijkdom, zijn zwoegen, zijn veiligheidssystemen en ziekenzorg sterft hij, en misschien niet eens behoorlijk begraven....., Pred. 6:10. Je weet toch wat **zijn** naam is: mēns, hier: adam, sterfelijk, vergankelijk, straks vergeten.... Echter, die betekenis wordt weggedrukt achter een masker van grootspraak, mensentrots, wapengekletter en bommenwerpers.

Inderdaad, dan is Enos, het mens-je, de sukkel, niets. Tegelijk is dan God weer **alles**. Dat wist Enos, en Seth, die deze naam had bedacht. Toen werd die verachtelijke naam een blijde boodschap. Luister maar: 'in die dagen begon met de naam des Heren aan te roepen.' Deze nood leerde bidden, erediensten beleggen, Godsdienst uitoefenen, zichtbaar maken en verklaring dat 'onze hulp alleen is in de naam van de Here die hemel en aarde geschapen heeft.' Toen werd mens-je opnieuw mēns. Daar ontstond opnieuw een kerk: een plek op aarde waar mensen klein zijn en God groot.

De zwakke Christus

Toen pas kwam de weg vrij om God weer aan het werk te laten. God alleen kon het opnemen tegen de brallers, de patzers, de 'goden' van deze wereld. Hij stuurde zijn Zoon! Niet met geweld van legermachten, maar als kind in onze kribbe, omringd met enkel het lied van verlossing. Toen ook die Zoon gegrepen werd door grijpgrage handen van mensen die het beier wisten dan God, toen sloeg Hij niet woest

om Zich heen, maar liet Zich, moedwillig, actief grijpen, gevangen nemen. Hij onderging. nec droeg heel bewust het lijden en de dood, de vreselijke hel van het kruis. Daar stortte de hele wereld van onze torenhoge zonde over Hem heen en verbrijzelde Hem.

Toen werd de last van ons afgenomen. Toen hoefden we als mensen geen 'goden' meer te zijn. Het mocht niet langer, het hoeft niet langer. Nu kwam er adem, leven, licht, vertrouwen, hoop. **Want** toen Christus uit de dood verrees kwam Hij met open armen. als een zegenend priester naar de mens toe: 'Vrede zij u.' Geen verwijt nu, geen oorlogsverklaring aan diegenen die schuldig waren, maar **vrēde**, vergeving, verzoning, ontferming, rust! De vlucht is over, je bent vrij van je goden-juk, je religieuze dwang-buis, je bent weer thuis, weer mens, voor God.

Verkondigers in de voetsporen van Jezus

Met die boodschap moeten de discipelen de wereld in. Ze komen niet verbeteren om zich heen slaan, als vergelding op de dood van hun meester. Nee, ze gaan op **weg** pas nadat Petrus tot drie maal toe zijn verloochening van de *lijdende* Christus moest herzien. De afwijzing van het lijden moest plaats maken voor de belijdenis van *liefde*, *ontferming*, *zelfverloochening*. Toen was Petrus niet langer een heiden. een Lamech, maar werd mēns: Here. u weet dat ik van U houd. Hij is nu zo zeer mens, dat hij later de marteldood zou sterven. De zwakke, kwetsbare Petrus. de voorganger in de apostolische **kerk**, hij volgde zijn Heiland op de weg van zwakte en zelfverloochening. En daarom ook ontstond de kerk, alleen maar sterk in zwakte, liefde, ontferming, voorbedeengenade.

Vanuit deze **zwakte** nu, deze totale afhankelijkheid aan God, kon Petrus ook vrijmoedig zeggen: 'die Jezus die jij gekruisigd hebt,' Hand. 2:36. Die woorden ontmaskeren het geweld van mensen. Zo losten wij dus 'ons' probleem Jezus op. Het is **onze** schande, dat het zo moest lopen. Toch, deze woorden doden niet, ze roepen op, **ze** lonken, ze wenken: kom bij Hem, leg je schuld en zonde bij Hem neer. Dan is er eindelijk vrede, heil en rust.

En dan ook later, als Paulus door Turkije en Griekenland trekt en dit evangelie van verlossing preekt, tegen Joden, tegen heidenen, heeft hij geen ander wapen dan Jezus Christus, en die gekruisigd. Let op, hij zegt niet: 'het' kruis, of de gekruisigde Christus, maar: Jezus Christus..... de levende, die opstond **uit** de dood, die ten hemel is gevaren, die alle macht heeft naast God op de troon, en die **gekrusigd**. De levende, almachtige wereldkoning is de zwakke, kwetsbare, het lam ter slachting, dat zichzelf als offer gaf voor deze wereld.

Ontmaskerd op de vluchtweg

Omdat deze Christus leeft, is er hoop. Paulus had met harde hand op weg naar Damascus **deze** levende Christus ontdekt. En sindsdien Hem in zijn hart geheiligd, een aparte plaats gegeven. Daar trok Paulus zich aan op, toen de grond onder zijn voeten wegviel. Bij deze Christus wist hij zich veilig, geborgen, zijn leven gegarandeerd. Christus is niet maar een naam, een systeem, een patroon van denken, nee. Christus is de levende mens, die de dood van zich heeft afgeschud. Met deze Christus in het hart doorziet Paulus nu de leegheid en **façade** van het heidendom. Mensen-zonder-God zijn voortdurend op de vlucht, ze vluchten

van feest naar feest, zoeken vergetelheid en vertier, in macht, in geld, amusement: 'laten we eten en drinken, **want** motgen sterven wij.' 1 Kor. 15:33. Mensen als raten in het zinkende schip.

Dan klinkt in die wereld de bazuinklank van het leven. Christus is opgestaan. Dan kunnen mensen weer leven. Niet omdat zij zo geweldig zijn, maar omdat God het er niet bij laat zitten. God zoekt mensen. Wil dat mensen overal ter wereld van hun troon af komen. Hun leven verliezen, om het te vinden in Hem. Dan wordt God je Vader, je hoeft niet langer de troon van God te beklimmen, Hij neemt je liefdevol op schoot...

Dat is het evangelie voor moderne mensen, post-moderne mensen, Amerikaans beleggers, Taliban-strijders, Nederlandse kerkmensen en Arabische islamieten, machtigen der aarde en vergeten armoedzaaiers in onherbergzame streken. God zoekt ze, waar **ze** ook maar zijn. Mensen moeten worden opgezocht, benaderd in hun situatie, hun vluchtweg, slingerend, wankelend tussen hun afgoden in. **Of** hel nu de goden zijn van de Afrikaanse voorouders, **of** de mantra's en verzen uit **de** heilige boeken, de ideologie van vrijheid en democratie, of de torenhoge schouwen van Mammon zijn, het evangelie vraagt er door heen **te** zien, om de mens weer te ontdekken, de schamele, machteloze wegloper bij God.

Het evangelie van de priester-koning

Christus trekt hen terug, schrikt mensen op, maar jaagt ze nooit op. Hij is niet de dreigende strafvervolger, maar de priester-koning. Bij zijn hemelvaart breidde Hij zijn zegende handen over deze wereld uit. Handen, gewond

door de spijkers van de haat, maar gevuld met ontferming van zijn hart, zijn liefde, barmhartigheid, vergeving. Als Christus **ze** zó tot mensen wil maken, geeft dat ook aan hoe het evangelie gebracht moet worden. Niet langer meer met het dominante geweld van de vroegere eeuwen, niet langer meer met de triomfantelijke vanzelfsprekendheid, niet langer als een niets ontziende overwinningstocht van ons kunnen. Het wordt een weg van ootmoed, berouw, nederigheid, kwetsbaarheid en zwakte. De kerk komt met de priester, de heler, de ontfermer, in liefdevol uitreiken naar een wereld in nood.

Voor dit werk zoekt God **ook** weer: mensen, net zo goed zwakke mensen. Jongelui die aan de TUK studeren of die liever willen gaan studeren worden **niet** klaar gestoomd tot wereldveroveraars, krachtpatsers, onwankelbare theologen, maar tot predikers en promotors van Christus.

Het zijn hier maai- gewone jongens en meisjes die alleen maar mens willen zijn. Met de docenten bidden **zij**, lezen ze de bijbel, studeren en trainen ze om **déze** Christus in ons hart te heiligen als Hec.

Dat werk geeft ons en u, en de kerken moed, en zin, en liefde, en verlangen, **en** vooral **hoop**. Hoop die spreekt, **in** een wereld van zoek-geraakte mensen.

Drs. C.J. Haak is universitair docent Zendingswetenschappen, Godsdienstwetenschappen Evangelistiek aan de Theologische Universiteit te Kampen en docent aan het Institute of Reformed Theological Training te Zwolle

DE ONDERSCHIEDEN DIENST VAN MANNELIJK EN VROUWELIJK

E.A. de Boer

Man, vrouw

en kerk

Man, vrouw en kerk 2

In Genesis 1-2 komt de eenheid de mens – man en vrouw – sterk naar voren. Maar de lichaamsbouw maakt toch al duidelijk hoe verschillend beide geslachten zijn? Wij zijn ook gewend aan allerlei patronen waarin dat verschil uitkomt. Wat is, ook in gemeente en gezin, een bijbelse norm en wat een aangeleerd patroon? De Westerse wereld is al lange tijd geconfronteerd met de discriminatie van vrouwen door mannen. De emancipatie kwam in meerdere golven en gaf ons ook in de kerk de vraag mee: moet het verschil tussen man en vrouw ook betekenen dat het ene geslacht wel, het andere niet in de bijzondere ambten kan dienen?

Werkformule

Lezing van het evangelie in Genesis 1 en 2 leert mij: de Schepper bepaalt ons bij de eenheid van de mens, als mannelijk en vrouwelijk gecreëerd. De mensheid van een gevallen wereld wordt herinnerd aan Gods oorspronkelijke bedoeling. Hij heeft de mens nadrukkelijk niet als een eenvormig, eenzaam wezen bedoeld. Maar ook niet als twee van elkaar losstaande of concurrerende geslachten. God schiep de mens naar zijn beeld in mannelijke en vrouwelijke vorm. Deze twee-eenheid zien we eerst terug in de gelijke begenadiging in de Here Jezus Christus. Dan ook in de uitstorting van en begiftiging door de Geest. Daarmee is het eerste deel van de werkformule toegelicht (die ik voor de duidelijkheid nog eens afdruk).

De twee-eenheid van mannelijk en vrouwelijk

- als beeld van God,
 - in de navolging van Christus,
 - delend in de gaven van de Heilige Geest, krijgt gestalte
 - zowel in het huwelijk
 - als in de gemeente
- in de onderscheiden dienst van de verantwoording en die van de hulpvaardigheid.

Maar wat is in die eenheid dan het onderscheid tussen man en vrouw? Het is tijd om het slot van de hoofdzin van deze werkformule toe te lichten. Want uitgaande van de eenheid lees ik uit de Bijbel wel een onderscheiden dienst van man en vrouw af. Eén keer één is en blijft één. Zo vat ik het eerste artikel samen. Maar tegelijk geldt ook: één plus één is twee. Dat mag als samenvatting van dit tweede deel gelden.

Een plus een is twee

Ook al is in Genesis 1 en 2 het uitgangspunt de eenheid van de mens en mensheid, de Schepper drukt die uit in de twee geslachten. Christus brengt dat mooi onder woorden als Hij Gods volk aan de schepping herinnert. Hij doet dat in antwoord op een vraag over scheiding, de gebroken eenheid van man en vrouw. 'Hebt gij niet gelezen dat de Schepper hen van den beginne als man en vrouw gemaakt heeft? En Hij zei: "Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen en die twee zullen het één vlees zijn." Zo zijn zij niet meer twee, maar één vlees' (Mat. 19:4-6). Twee geslachten, een vlees.

Dit tweevoud-in-onderscheid wordt in het scheppingsverhaal zichtbaar gemaakt: 'Zij beiden waren naakt, de mens en zijn vrouw, maar zij schaamden zich voor elkaar niet' (Gen. 2:25). Ook in onze gevallen wereld herkennen we onszelf in de lichaamsvormen van man en vrouw, eigenhandig gechootseerd door de Schepper. Maar is het geslachtelijke van de lichaamsbouw en de voortplanting alle onderscheid? In het scheppingsverhaal zie ik niet zo makkelijk een orde tussen man en vrouw uitgedrukt. Gen. 1 en 2 verwijzen ons naar het verloop van de bijbel. Het is immers gericht aan gevallen mensen die aan Gods oorspronkelijke plan herinnerd worden. Dat verbindt de schepping aan het vervolg van

Gods Woord, de geschiedenis van het heil. Uit dat vervolg lees ik af wat het eigene van man en vrouw is en welke gevolgen dat heeft. Wat is het eigene in ieders dienst aan de Schepper en Verlosser? Is dat eigene in het scheppingsverhaal terug te vinden?

Een tweeslag

Op zoek naar twee complementaire begrippen om de roeping van man en vrouw en de relaties ten opzichte van het andere geslacht uit te drukken koos ik de woorden 'verantwoording' als typerend voor de roeping van de man en 'hulpvaardigheid' voor de vrouw.

1. Typerend voor het mannelijk geslacht is de hem opgedragen dienst van de verantwoording.

2. Kenmerkend voor het vrouwelijk geslacht is de haar opgedragen dienst van de hulpvaardigheid.

Ik vermijd op dit punt van mijn onderzoek het woord 'ambt'. Hoe een en ander op de vraag moet worden toegepast welke ruimte er voor gelovige vrouwen in de bijzondere ambten is, laat ik nu open. Met gaat mij er immers eerst om een samenhangende visie op de mens te vinden. Van daaruit volgt de concretisering naar actuele vragen. Ik kies voor de term 'dienst'. Gebruik van het woord 'ambt' wekt immers verwarring: spreek je over het bijzondere ambt van predikant, ouderling en diaken óf over het ambt aller gelovigen?

De term 'dienst' geeft ruimte. Om onszelf aan onze Heer en Maker toe te wijden. Mannen en vrouwen mogen immers dienstknechten en dienstmaagden van de Heer zijn. We zijn ieder persoonlijk geroepen eerst Christus te volgen en dan elkaar te dienen naar de genade die ons geschonken. Met 'dienst' wil ik het gezamenlijke vangen dat over man en vrouw gezegd kan worden. De

invulling 'verantwoording' en 'hulpvaardigheid' wil het specifieke verwoorden. Dan beginnen we niet bij invulling van concrete taken. Eerst moeten we opnieuw bedenken wat ons man of vrouw zijn in onze relatie tot God waard is. Waarin zie ik die onderscheiden dienst in de bijbel uitgedrukt? Ik leg de tweeslag uit: verantwoording en hulpvaardigheid.'

Verantwoording

In het begrip 'verantwoording' als dienst van de man is het volgende samengevat. De apostel Paulus heeft de schepping van man en vrouw, verhaald in Genesis 2, ook gelezen als een volgorde. 'Want de man is niet uit de vrouw, maar de vrouw uit de man. De man is immers niet geschapen om de vrouw, maar de vrouw om de man' (1 Kor. 11:8-9). Hij brengt direct balans aan door mannen eraan te herinneren dat zij door een vrouw ter wereld gebracht zijn. Toch ondergraaft dat zijn stelling niet dat de vrouw uit de man is. We kunnen vragen: is dat de bedoeling van Genesis 2? Nee, maar de apostel ziet in de schepping van de vrouw uit de man wel een volgorde aangeduid. Als ik Genesis 2 opnieuw lees, herken ik er iets van. God schept de vrouw uit de mens. Hij brengt de vrouw bij hem. Hij zingt spontaan een liefdesliedje en noemt haar naam. Paulus duidt die volgorde positief. De man is haar hoofd (vers 3), de vrouw is zijn heerlijkheid (vers 7). *Hoofd zijn* drukt niet noodzakelijk een vorm van gezag uit. Er zit een aspect van oorsprong in én ook van voeding. Het begin van de rivier ligt in de bron (hoofd). De bron voedt de rivier. Maar ook: zonder bron is er geen rivier, en zonder rivier geen bron. Ook in Efeze 5:22-33 geeft Paulus aan de man de benaming 'hoofd'. Hij werkt dat uit in de liefde en overgave waartoe de man ten opzichte van zijn vrouw geroepen is. Ja,

hij noemt ook 'onderdanigheid'. de eigen plaats van de vrouw ten opzichte van haar hoofd. Zoals wij geroepen zijn elkaar in de gemeente onderdanig te zijn aan ons Hoofd, Christus. Hij heeft zijn gemeente liefgehad en zich voor haar overgegeven. Ik probeer al deze aspecten die in de scheppingsverhouding, zoals Paulus leest, en in de benaming 'hoofd' liggen samen te vatten in het begrip 'verantwoording'.

Opnieuw sla ik het boek Genesis op en lees verder in hoofdstuk 3. De naakte feiten van de zondeval van de mens zijn deze. De slang gaat op de vrouw af en verleidt haar tot ongehoorzaamheid. Als Paulus dat feit noteert in 1 Tim. 2:14 kan ik niet anders, hoe vrouwvriendelijk ik de bijbel ook wil lezen, dan hem gelijk geven. Maar een ander feit is dat de mens, Adam, ook in zonde viel. Gned, in navolging van de vrouw. Maar wie wordt door de Here God ter verantwoording geroepen? De mens, in de persoon van de man. En hij kan de schuld niet op haar afschuiven. Het is vooral onder indruk van dit schriftge-deelte dat het begrip 'verantwoording' opkwam. Maar dan positief. Ik zie de dienst van de man ten opzichte van de vrouw in de verantwoording die de Schepper hem in de relatie en in de dienst aan Hem geeft. Ook het hoofd zijn van de man komt tot uitdrukking in deze verantwoording.

Ook zonder gezag

De generale synode van Leusden 1999 gaf het nieuwe huwelijksformulier vrij. Daarin wordt het hoofd zijn van de man onder meer als volgt uitgelegd: 'Als eerstverantwoordelijke moet hij haar voorgaan in een leven met de Here.' Verantwoordelijkheid is eigen aan het mens zijn, van man én vrouw. Het is eigen aan de zelfstandigheid. In het begrip 'verantwoording' zie ik uitge-

drukt wat ook ons formulier zegt. liet primaire drágen van verantwoording in relatie tot de ander. Natuurlijk is ook de vrouw verantwoordelijk ten opzichte van haar Schepper. Zij heeft zelfstandigheid in Hem. Maar in de relatie met de man is er een gezamenlijke verantwoordelijkheid. En daarin is de man de eerste van wie verantwoording gevraagd wordt. Vroeger werd hier van gezag gesproken. Tegenwoordig verbinden we liet gezag minder aan de drager en meer aan de opdracht. Het woord 'gezag' komt in het bijbels spreken over de man niet of nauwelijks voor.² Ook in plaats van de gedachte aan het gezag van de man stel ik het begrip 'verantwoording'. Het drukt de opdracht van God uit die door de man aanvaard wordt. Hij gaat voorop en weet zich als eerste verantwoordelijk voor hen samen. Dat is nooit solo, maar altijd inclusief. In het samenspel van beiden heeft Ieder zijn eigen plek voor God. De man volgt Christus na door zijn vrouw liefde en zorg te geven. In de gemeente kan dit zo worden uitgedrukt dat mannen vooropgaan in de verschillende taken, bijv. in de verkondiging en gebed (1 Tim. 2:8). Tegelijk moeten zij zich verantwoordelijk weten ruimte te geven aan de velerlei dienst van vrouwen.

Hulpvaardigheid

Kies ik voor de man de term 'verantwoording', voor het specifieke van alle dienst van de vrouw koos is 'hulpvaardigheid'. Hoogste tijd om die term uit te leggen. Daarin zijn de volgende bijbelse gedachten samengevat. In de eerste plaats wordt in het scheppingsverhaal voor de vrouw het woord 'hulp' gekozen. Ten opzichte van de man is zij 'helper'. In de volwaardige betekenis van degene die de man te hulp komt. Hij heeft haar nodig om mens te zijn,

om het beeld van God te zijn. Het begrip 'hulpvaardig' wil de kracht en zelfstandigheid uitdrukken, waarmee zij de man te hulp komt. Niet een sjabloon dat de man haar oplegt.

Het hoofd zijn van de man vraagt om een zelfstandige houding van de vrouw ten opzichte van hem. Die wordt door de apostel Paulus in Efeze 5 niet verder ingekleurd dan met de term 'onderdanig zijn'. Maar dat kan geen slaafse volgzzaamheid zijn. In haar zelfstandigheid in de Here kan het niet anders dan een keuze zijn: om haar vrouw zijn voor God te beleven, hem te aanvaarden als wie haar man voor God mag zijn, hem lief te hebben, te helpen en volgen. Ja, die uitleg van het huwelijksformulier past goed. In Genesis 1 Ieren we dat de mens, mannelijk en vrouwelijk, naar het beeld van God gemaakt is. In 1 Korinthe 11 ontkent de apostel Paulus dit niet als hij de man het hoofd van de vrouw noemt. Hij zegt immers niet dat de vrouw het beeld van de man. Beeld Gods zijn is het gezamenlijke. Maar Paulus vraagt aandacht voor het specifieke van man en vrouw. En dan ook ten opzichte van elkaar. Dan gebruikt hij voor de man het woord 'hoofd', en geeft hij het woord 'heerlijkheid' aan de vrouw. 'Zij is de heerlijkheid van de man' (vers 7). Wat bedoelt hij? De man mag de vrouw zien als zijn glorie. Hij mag blij met en trots op haar zijn! Zoals de mens ook jubelt: 'Eindelijk een mens als ik, hetzelfde vlees, hetzelfde bloed; zij hoort bij mij!' Ook dit vat ik op als aanduiding van haar zelfstandigheid in relatie tot hem. Het is de heerlijkheid van de vrouw dat zij het beeld mag zijn van de gemeente in relatie tot Christus, bruidegom van de bruid. De dienst van de gemeente in het evangelie is een spiegel van de dienst van de vrouw. Tenslotte ligt de hulpvaardigheid van de vrouw, haar kracht

ten opzichte van het mannelijke ook hierin: zij is het die door haar moederschap ook het mannelijk voortbrengt. Ook dat is de boodschap, het evangelie in Genesis 3. Die waarheid moet de apostel Paulus toevoegen nadat hij op het vooropgaan van de man gewezen heeft. 'Want gelijk de vrouw uit de man is, zo is ook de man door de vrouw' (1 Kor. 11:12). Zo hulpvaardig kan de man nooit zijn.

Concreet

Het bovensiaande kleurt in wat ik bedoel met de kernzin:

'De twee-eenheid van mannelijk en vrouwelijk – 1. als beeld van God, 2. in de navolging van Christus en 3. delend in de gaven van de heilige Geest – krijgt gestalte (zowel in de gemeente als in het huwelijk) in de onderscheiden dienst van de verantwoording en die van de hulpvaardigheid.'

In het volgende artikel komt de tussenzin 'zowel in de gemeente als in het huwelijk' aan de orde. We moeten concreet worden. Kan ik wat tot nu toe gezegd is, ook toepassen op die kringen waarin man en vrouw voor God staan en Christus dienen? En wat moeten we aan met de zogenaamde 'zwijgteksten'?

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

¹ Ik beseft dat beide woorden kwetsbaar zijn, omdat er voor de lezer bepaalde negatieve gedachten in meekomen. Misschien is er een heter set complementaire begrippen, maar die heb ik nog niet gevonden. Een beroep op de lezer positief mee te denken!

² In 1 Tim. 2:12 wordt het Griekse werkwoord *authentein* wel vertaald met 'gezag hebben over [de man]'. Uit die spreekwijze is afgeleid dat dat de vrouw niet toekomt (en dus de man over haar wel). Het werkwoord kan ook in bestraffende zin bedoeld zijn: de hroek aan hebben, heerszuchtig optreden.

VROUW EN AMBT IN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN (2)

J.W. van Pelt

Man, vrouw
en kerk

Een persoonlijk relaas over de officiële stukken

De Christelijke Gereformeerde Kerken hebben in 1998 een kerkelijk standpunt ingenomen ten aanzien van vrouw en ambt. In het vorige artikel ben ik ingegaan op enkele achtergronden van het synodale besluit. Deze keer bespreek ik de voornaamste argumenten die ten grondslag liggen aan de synodale besluitvorming.

De globale inhoud van het rapport

Het deputatenrapport dat ten grondslag ligt aan de uitspraken van de generale synode 1998 over vrouw en ambt, begint met een inleiding, daarna volgt een oriëntatie over vrouw en ambt in kerken in Nederland en in het buitenland.

Een volgend belangrijk hoofddeel gaat over ambten in Oude en Nieuwe Testament met aansluitend een bespreking van de historische vormgeving van de ambten zoals wij die nu kennen. Tot zover zijn meerderheids- en minderheidsrapport gelijk. Rij het volgende hoofddeel over hermeneutiek gaan de meningen uiteen. De laatste onderdelen over de exegese en de conclusies c.q. aanbevelingen zijn eveneens verschillend.

Het rapport is te uitgebreid om alle onderdelen hier te bespreken. Wie meer wil weten, kan het rapport zelf raadplegen. Het gaat mij erom een paar kernpunten aan de orde te stellen.

Historische vormgeving van de ambten

De ambten zoals wij die nu kennen in kerken van gereformeerde belijdenis, kunnen niet rechtstreeks uit de Schrift afgeleid worden. Zij zijn echter wel gegrond op een nauwkeurig luisteren naar de bijbelse boodschap. In dit kader bespreekt het rapport de plaats van koningen, priesters, profeten en oudsten van het volk in het Oude Testament. Verder wordt aandacht gegeven aan woorden en begrippen uit het Nieuwe Testament die wijzen in de richting van de ambten (o.a. oudste, opziener, diaken, charisma, diakonia). In de loop van de kerkgeschiedenis blijkt dat van de charismatische structuur van de gemeente en het dienende karakter van het ambt in het Nieuwe Testament, weinig meer terug te vinden is in de westerse kerk tot aan de Reformatie. In de historische ontwikkeling van de Rooms Katholieke Kerk tot de Middeleeuwen is een toenemende con-

centratie te zien op het offer van de priester in de eucharistie. De hiërarchische episcopale ambtsopvatting verdringt de charismatische en diaconale structuren uit de kerken.

De historische omstandigheden in Straatsburg en Genève ten tijde van de Reformatie, hebben een grote rol gespeeld bij het totstandkomen van de overtuiging dat de kerk predikanten, ouderlingen en diakenen nodig heeft. Het gaat daarbij niet om een wettische fixatie van het drietal van de ambten, maar om een geestelijke typering van de ambtelijke functies. In die functies expliciteert zich de ene grote zaak van het *ministerium verbi divini* (zie ook art. 30 NGB en art. 1 en 2 DKO). Het rapport concludeert: 'Luisterend naar het Nieuwe Testament, positie kiezen tegenover rooms-katholieke en doperse opvattingen en worstelend met de verhouding tot de overheid, heeft de Reformatie vormgegeven aan een ambtelijke structuur waarin verkondiging, pastoraat en diaconaat een plaats hebben gekregen temidden van en tegenover de gemeente. In deze ambtsopvatting is tot uitdrukking gebracht: 1. zowel de **ambtelijke** als **charismatische** structuur van de gemeente, 2. het karakter van het ambt als 'dienst' (Grieks: *diakonia*), dat zich verzet tegen iedere vorm van hiërarchische of sacrale duiding. De ambtelijke structuur zoals die in de lijn van de historie vanuit de Reformatie tot

ons is gekomen, heeft een herkenbaar bijbels karakter maar is niet canoniek (in de zin dat er geen veranderingen of veranderingen meer mogelijk zouden zijn).

Tenslotte wijst het historische deel van het rapport nog op de diaconessen die bij Johannes Calvin en bij Gisbertus Voetius bekend waren, maar geen ambtelijke taken vervulden. Hun werk werd beschouwd als 'blijvende hulpdiensten' in de gemeente.

Beslissingen op belangrijke kruispunten

Op het punt van het verstaan van de Schrift (hermeneutiek en exegese) zijn er verschillen tussen de minderheid en de meerderheid van het consistorie. Blijkens de rapportage en de bespreking ter synode, concentreren de verschillen zich hoofdzakelijk rond de volgende punten: a. de verhouding van cultuur en openbaring, b. de betekenis van de scheppingsordeningen, c. de uitleg van Gal. 3:28 en 4. de betekenis van het 'hoofd' zijn van de man (1 Kor. 11:3; Ef. 5:23).

Cultuur en openbaring

Het valt niet te ontkennen dat er grote verschillen zijn tussen de huidige sterk geïndustrialiseerde westerse samenleving en de hoofdzakelijk agrarische maatschappij van het Oude Oosten waarin de Bijbel is geschreven. Hoe moeten we omgaan met deze historische en culturele afstand? Zulke vragen zijn niet eenvoudig te beantwoorden. Binnen de Schrift zijn soms ook ontwikkelingen waar te nemen; denk aan polygamie die in het Oude Testament wel voorkomt, terwijl het Nieuwe Testament aangeeft dat iedere man zijn eigen vrouw dient te hebben en iedere vrouw haar eigen man (1

Kor. 7:2). Een ander voorbeeld is de slavernij. Pas in de negentiende eeuw is de afschaffing van de slavernij in snel tempo tot stand gekomen. Voor die tijd was slavernij heel gebruikelijk. Toch zijn in de Bijbel al uitgangspunten te vinden waardoor de slavernij uit christelijk oogpunt in principe onhoudbaar is geworden: zie de brief aan Filemon en de gelijkwaardigheid in Christus van slaaf en vrije (Gal. 3:28).

De vraag is nu of soortgelijke argumenten ook niet moeten gelden voor de positie van vrouwen in de kerk. Onze cultuur is niet matrië patriarchaal gestructureerd, maar gecombineerd. De positie van mannen en vrouwen is gelijk. Moet dit gegeven ook niet betrokken worden bij het verstaan van de Schrift? In ieder geval pleit het minderheidsrapport ervoor sommige uitspraken in de Bijbel te zien als tijdstronken. Dat wil zeggen: zulke teksten zijn wel gezagvolle openbaring van God, maar sterk betrokken op de tijd waarin ze zijn geschreven. Ze zijn niet bedoeld als altyddurende inzettingen, maar kunnen in een andere tijd en cultuur ook een andere betekenis krijgen. In een patriarchale samenleving is het een vorm van rebellie wanneer vrouwen heerschappij voeren over mannen. In een gecombineerde maatschappij geldt dat niet meer.

Het meerderheidsrapport bestrijdt niet dat cultuurhistorische veranderingen van invloed kunnen zijn op het verstaan van de Schrift. Maar verschil van culturele context tussen de bijbeltekst en de hedendaagse lezers is een gegeven dat dient te functioneren in een breder theologisch kader. Ik citeer het rapport: 'Bij het lezen van de Bijbel kan de overtuiging ontstaan dat bepaalde regels in de culturele context van de huidige tijd niet meer van toepassing zijn. Een dergelijke

overtuiging mag echter niet zonder meer of exclusief op grond van veranderde culturele omstandigheden gebaseerd worden. Vanuit de Schrift zijn bepaalde lijnen aan te wijzen waarmee rekening moet worden gehouden:

1. Allereerst is er de heilshistorische voortgang van de vervulling in Christus. Daardoor zijn er vele bepalingen en gewoonten uit het Oude Testament die voor de kerk van nu een andere betekenis hebben gekregen (voorbeelden daarvan zijn de tempeldienst met de daarbijbehorende offers en priesters, de spijswetten en reinheidswetten).
2. Verder zijn er normen en patronen in de Schrift die binnen elke culturele context van kracht blijven: bijvoorbeeld: de decalogus die het hele leven doortrekt, het gebod van de liefde en de opdracht tot levensheiliging.
3. Tenslotte kan ook gewezen worden op de scheppingsordeningen die in het Oude Testament worden genoemd en in het Nieuwe Testament terugkeren als de door God ingestelde patronen die blijvend zijn (zoals bijvoorbeeld de instelling van de rustdag en de verhouding man en vrouw).

Hel is een niet te onderschalen gegeven dat God Zijn Woord ons gegeven heeft over een lange tijd in verschillende historische en culturele omstandigheden die anders zijn dan de hedendaagse. Het is echter niet juist om te stellen dat de culturele en sociale factoren van toen een zodanige belemmering hebben gevormd, dat wat God in werkelijkheid wilde openbaren, pas onder andere maatschappelijke omstandigheden tot uitdrukking kon komen. De openbaring van God is wel gegeven in een historisch-culturele context, maar wordt daarin niet opgesloten. De relevantie van de openbaring is niet beperkt tot de sociaal-cultu-

rele context waarin zij voor het eerst tot ons is gekomen. De Bijbel is niet zozeer ingebed in de toenmalige menselijke voorstellingen en maatschappelijke orde dat de inhoud van het Woord verloren gaat met de verdwijning van die bepaalde historische omstandigheden. Daarom kan wel gezegd worden dat de profeten en apostelen rekening hebben gehouden met de algemeen geldende voorstellingen, normen en zeden van hun tijd, maar niet dat hun woorden zozeer door hun tijd bepaald waren dat ze door hedendaagse inzichten vervangen moeten worden om nog relevant en acceptabel te zijn voor de moderne mens. In het laatste geval krijgt de eigentijdse stand van cultuur en wetenschap de rol van een maatstaf waarmee beslist wordt welke delen uit de Bijbel wel of niet gelden en bruikbaar zijn voor leer en leven van het geloof. Zo'n opvatting is niet te verenigen met de gereformeerde schriftbeschuiving'.

Scheppingsordeningen

Hierboven kwam al aan de orde dat het meerderheidsrapport (in tegenstelling tot het minderheidsrapport) bij de uitleg van de Bijbel rekening wil houden met bepaalde patronen die God bij de schepping heeft gegeven (scheppingsordeningen). Er is in de theologie al heel wat gediscussieerd over de scheppingsordeningen. Het is bijvoorbeeld bekend dat K. Barth er niets van wilde weten. In de gereformeerde theologie is vanouds op een voorzichtige en loch ongecompliceerde manier gesproken over de scheppingsordeningen. Er werd geen 'natuurlijke theologie' op gebouwd. Evenmin werden de scheppingsordeningen gebruikt om bestaande misstanden goed te praten. Theologisch gezien hebben de scheppingsordeningen sterke

verbindingslijnen met de algemene goedheid van God waardoor Hij de in zonde gevallen schepping niet tot de complete chaos heeft laten vervallen. Het is te danken aan de algemene goedheid van God dat Hij na de zondeval niet alles wat gerekend kan worden bij de goede orde van de schepping, heeft prijsgegeven aan het verderf. Bij de heilshistorische voortgang na de zondeval worden de scheppingsordeningen niet opgeheven of vernietigd, maar ze komen tot hun recht. Dat wil zeggen: de schepselmatige structuren die God in mens en wereld heeft aangebracht, komen door genade tot de door Hem gestelde doelen. Het gaat om blijvende ordeningen of patronen die teruggaan tot op de goede schepping van God. Daarbij hoort ook de verhouding van man en vrouw. Er is wel een verschil gekomen in de verhouding van man en vrouw voor en na de zondeval. De goede en harmonieuze verhouding die er eerst in het paradijs was, wordt buiten het paradijs een verhouding waarin enerzijds liefde en trouw ervaren mogen worden, maar waarin men anderzijds niet gevrijwaard is tegen zonde, kwetsbaarheid en misbruik. Dat neemt evenwel niet weg dat de verhouding man en vrouw een ordening is die door God is ingesteld. De apostel Paulus fundeert de man-vrouw verhouding zoals deze in de gemeente dient te functioneren, op de wijze van de schepping van man en vrouw door God, en de daarmee door God Zelf aangegeven orde voor de verhouding van man en vrouw (1 Kor. 11:8v, vgl. 11v). Het hoofd-zijn van de man ten opzichte van de vrouw hangt hier ten nauwste mee samen. Hetzelfde is te zien in 1 Tim. 2:8-15. Paulus zegt daar dat een vrouw zich moet laten onderrichten, maar hij staat niet toe, dat een vrouw

onderricht geeft of gezag over de man heeft. In 1 Tim. 2:13 wordt de reden gegeven, waarom aan de vrouw het leren en gezag uitgeoefenen over de man wordt verboden. De (volg)orde van de schepping van Adam en Eva is voor de apostel een duidelijk gegeven, dat een verschil in plaats en verantwoordelijkheid voor man en vrouw aangeeft. Net als in 1 Kor. 11:8v gaat de apostel er hier op grond van Genesis 2 van uit, dat de orde bij de schepping van man en vrouw verschillende posities voor beiden meebrengt. Doordat Paulus hier teruggrijpt op de schepping, verwijst hij naar de orde die God heeft aangebracht en die daarom blijvend gerespecteerd moet worden.

Dat de vrouw geen gezag mag uitoefenen in de kerk is dus niet een gevolg van de zonde of pas gekomen na de val van de mens. Het heeft te maken met de positie die God man en vrouw vanaf het begin gegeven heeft in de goede (nog niet gevallen) schepping.

Galaten 3:27-29

In Christus is geen sprake meer van jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk (vers 28). Vanuit dit schriftgedeelte kan de vraag gesteld worden of de eenheid van de gelovigen in Christus nu ook zonder meer betekent dat allen tot dezelfde taken en functies in de gemeente geroepen kunnen worden. Daarbij moet wel bedacht worden dat de hoofdlijn van Paulus' gedachten in de context van Gal. 3:26-29 niet gericht is op de positie van mannen en vrouwen op zichzelf, maar het gaat over het geloof en de genade. Dus: wat betreft het delen in het heil van Christus door het geloof, is er geen verschil tussen mannen en vrouwen. Daarmee is nog niet gezegd dat mannen en

vrouwen iii alle opzichten een gelijke positie hebben.

Allereerst moet opvallen dat het onderscheid tussen slaaf en vrije, jood en Griek na de zondeval gekomen is, terwijl het onderscheid tussen mannelijk en vrouwelijk op de goede schepping teruggaat. De in die schepping door God gegeven en gewilde verhoudingen en orde (Gen. 2) wordt door Paulus niet ontkend of krachteloos gemaakt. Beter is het te spreken over door Christus geheiligde verhoudingen. Daardoor wordt niet ieder onderscheid opgeheven zodat het man- of vrouw-zijn geen aandacht meer behoeft in de gemeente. Het noemen van mannelijk en vrouwelijk in Gal. 3: 28 onderstreept dat de eigenheid van man en vrouw afzonderlijk alleen maar kan bestaan binnen de in Christus en door Zijn Geest gegeven eenheid en op basis van de door God in de schepping gelegde orde.

Het hoofd-zijn van de man

Ef. 5: 23 geeft aan dat de man is het hoofd van zijn vrouw zoals Christus het hoofd is van Zijn gemeente. Het woord gezag komt niet voor in deze context, maar vanwege het 'hoofd-zijn' van de man is er - volgens het meerderheidsrapport - wel van een gezagselement sprake. Daarmee is de opvatting afgewezen dat 'hoofd-zijn' niet meer inhoudt dan 'bron' of 'oorsprong' zijn. Het woord 'hoofd' (Grieks: *kefalè*) - als *hel* al de betekenis van bron of oorsprong kan hebben - komt in de ons bekende literatuur uit de eerste eeuwen na Christus bijna uitsluitend voor in betekenissen waarin gezag en autoriteit een belangrijke plaats innemen. Eerder, in de brief aan de Efeziërs heeft Paulus het woord 'hoofd' ook gebruikt (Ef. 1:22;

4:15) en geeft hij ermee aan, dat Christus gezag en macht heeft over Zijn gemeente. Het is goed om in dit verband te herinneren aan wat de apostel schrijft in 1 Kor. 11. Daar noemt Paulus de man het beeld en de heerlijkheid van God en de vrouw noemt hij de heerlijkheid van de man (1 Kor. 11:3). De man is het hoofd van de vrouw (1 Knr. 11:3). Deze uitspraken zijn van groot belang, maar mogen niet worden gebruikt om de gedachte te wekken dat de vrouw inferieur zou zijn ten opzichte van de man. De verzen 11 en 12 uit 1 Kor. 11 laten het tegendeel zien. Zowel de man als de vrouw dragen Gods beeld en voeren de scheppingsopdracht uit. Maar in hun onderlinge relatie is er de structuur van 'hoofd' en 'heerlijkheid'. Deze orde blijft gehandhaafd, ook al zijn beiden 'in Christus'.

Naar een besluit

De generale synode 1998 wilde komen tot een kerkelijk standpunt over 'vrouw en ambt'. Maar dat was niet eenvoudig. De uitkomst van het rapport van de meerderheid van de deputaten was heel anders dan het standpunt van de minderheid. Het minderheidsrapport komt tot de conclusie dat er geen argumenten te vinden zijn die het dienen van vrouwen in kerkelijke ambten verliedert. De eindconclusie van het meerderheidsrapport luidt: 'Op grond van het verslaan en de uitleg van de Schrift binnen het kader van de gereformeerde schriftbeschouwing en ambtsopvatting moet geconcludeerd worden dat de ambten niet voor vrouwen opengesteld kunnen worden. Dit standpunt doet niets af aan de overtuiging dat vrouwen in de gemeente te beschouwen zijn als volwaardige leden van het lichaam van Christus. De gelijkwaardigheid van

mannen en vrouwen neemt niet weg dat de positie van elk verschillend is op grond van de door God ingestelde orde tussen man en vrouw in schepping en her-schepping'.

De synode heeft geen van beide conclusies letterlijk overgenomen. Het is uit de commissierapporten en de bespreking wel duidelijk dat de synode zich heeft aangesloten bij het meerderheidsrapport. Op grond van het aangedragen materiaal volgt dan de uitspraak dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, zoals dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds heeft gegolden (nl. geen vrouwelijke ambtsdragers), schriftuurlijk verantwoord is.

En dan verder

Na het sluiten van de synode is soms wel eens de indruk gewekt alsof het meerderheids- en het minderheidsrapport over vrouw en ambt allebei een verschillende bijbelse visie vertegenwoordigden en dat de synode zich bij het meest hebbende standpunt heeft aangesloten. Toch ligt die zaak gecompliceerder. Het besluit van de synode (Acta, art. 230) stelt o.m. dat de visie van de meerderheid van de deputaten - *in tegenstelling tot die van de minderheid* - een deugdelijke en overtuigende onderbouwing is van het standpunt inzake vrouw en ambt dat in de CGK als schriftuurlijk heeft gegolden. Daarmee heeft de synode afstand genomen van het minderheidsrapport.

In het meerderheidsrapport is in de lijn van Calvin en Voetius gewezen op de mogelijkheid van officieel door de kerk erkende diensten die zouden kunnen functioneren *naast en onder leiding van* de ambten. Zulke diensten zouden zowel door mannen als vrouwen verricht kunnen worden. De synode 1998 heeft

dat signaal opgepakt en stelde een studiedeputaatschap in om deze zaak verder te onderzoeken. Kort gezegd komt het hierop neer: wanneer je als kerk besluit dat vrouwen geen ambtsdragers kunnen zijn, wat kunnen zij dan wel doen in de gemeente? Geef als kerkelijke vergadering niet alleen aan wat niet kan (negatief), maar geef ook (positief) aan wat de plaats is van vrouwen in de gemeente van Christus. De uitkomsten van deze studie worden besproken op de synode 2001.

Zonder op de besluitvorming van de synode vooruit te lopen, is wel duidelijk welke koers de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben uitgezet: geen vrouwelijke ambtsdragers, maar wel volop ruimte voor de dienst van vrouwen in de gemeente.

Dr. J.W. van Pelt is Christelijk Gereformeerd predikant te Zwijndrecht.

Literatuur

Acta van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland Haarlem-Noord/Nunspeet 1998

Vrouw en ambt. uitgave onder verantwoordelijkheid van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1998, Buijten & Schipperheijn Amsterdam 1999. ISBN 90-6064-999-0

J. Hovius, *Uppositie van de vrouw in Christus'* kerk. Rede uitgesproken bij de overdracht van het Rectoraat aan de Theologische School der Christelijke Gereformeerde Kerken te Apeldoorn, op 19 september 1950, Sneek 1950

W. van 't Spijker, De positie van de vrouw in de kerk. in: *Ambtelijk Contact*, (21) 1982, p. 120-132

Uit de kerken

Leerdam – Beroep aangenomen (incl. 20% arbeid voor assistentie in Oekraïne): M. Nap te Amersfoort, die bedankt voor Mijdrecht. Ulrum, Waardhuizen en Zuidbroek

Grootegast – Beroepen: R. Sietsma te Zwolle

Schildwolde – Beroepen: B.C. Ruitendijk te Stecnwijk.

Winsum – Beroepen: M.A. van Leeuwen te Zuidwolde.

Urk – Beroepen: P.L. Storm te Rijnsburg.

Heemse – Bedankt voor beroep: H.P. dam te Hardinxveld-Giesendam.

Haulerwijk – Bedankt voor beroep: G. Meijer te Barendrecht.

HELP

AFGHAANSE

VLUCHTELINGEN

Help helpen! Geef o.v.v. 'Noodhulp Afghanistan'

ZOA
VLUCHTELINGENZORG

Giro 550
Apeldoorn

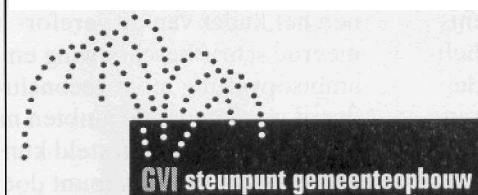
WOORD DAAD CBF

Giro 3020900
Gorinchem

Geerds Consult → Creatief en toekomstgericht

- * coaching & supervisie
- * loopbaan- en outplacementbegeleiding
- * conflicthantering en -bemiddeling

Drs. J.F. (Koos) Geerds - Wicherserf 19 - 7722 AT Dalfsen
Tel. 0529-432766; E-mail: geerdsconsult@wxs.nl

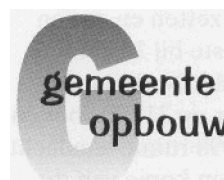
Postbus 499, 8000 AL ZWOLLE

Telefoon: 038-4270400
Fax: 038-4270401
E-mail: gvi@gbouw.nl

Meer informatie? kijk ook eens op onze internetpagina:
www.steunpuntgemeenteopbouw.nl

HOE GUIDO DE BRES JONG-VOLWASSENEN IN BESLAG NEEMT

H. Veldman

Het verhaal van een GP-studiereis naar België

Je moet het echt meemaken: ruim 30 gereformeerde jongeren van tussen de 20 en 30 jaar stapten op een vroege woensdagmorgen op de bus in Amersfoort, maken een vierdaagse reis naar België en komen op zaterdagavond thuis met enthousiaste verhalen die ze je **echt** niet hadden kunnen vertellen toen ze die woensdag de deur uitgingen. Maar werkelijk, ze hebben iets heel existencieels geproefd, ja iets ondergaan van de enorme kracht van het Evangelie van Gods genade in het leven van een aantal kinderen van God uit de 16de eeuw.

Centraal stond het leven en werk van Guido de Brès, bedienaar van Gods Woord in de vaak 'ondergrondse gemeenten' in de Zuidelijke Nederlanden. Apologet geworden van de gereformeerde leer tegenover Rome en de Wederdopers, die de 37 artikelen van de Nederlandse Geloofsbelijdenis opstelde en in Doornik op een heel speciale manier aan de wereld bekend maakte. En die tenslotte martelaar werd vanwege de bediening van het Heilig Avondmaal van Jezus Christus. Zijn leven, zijn getuigenis, zijn levensinstelling voor God en voor zijn moeder, vrouw en kinderen en voor zijn gemeente(n) - dat verhaal kreeg 'handen en voeten' in het België van 2001.

We hebben God gedankt in de bus, terug op het stationsplein van Amersfoort.

Het geheim van de reizende jongeren: het GP

Nou niet even denken dat de groep bestond uit theologische studenten of onderwijsgeevenden die een stukje vorming trachtten te realiseren op een plezierig reisje naar onze zuiderburen. Nee, gewoon uil alle lagen van de samenleving, afgestudeerden en nog studerende en ook werkende jongeren, was de groep samengesteld. Dat ze elkaar al lang kenden, kun je maar nauwelijks stellen. Een enkele keer hadden ze elkaar ontmoet, maar daarna was ieder weer zijn eigen gang gegaan. Maar wat was dan de primaire hand met elkaar? Wel, ze hadden ongeveer een jaar geleden gekozen voor meedoen aan het GP, dat staat voor het *GemeenteNproject*. Dat is een 'club', een werkgroep van het deputaatschap 'Toerusting Evangeliserende Gemeente'. Deze hele mond vol wil gewoon zeggen dat er een 'werkplaats' oftewel een 'leerplek' is ingesteld waar jongeren uil heel Nederland zich voor mogen aanmelden om meer 'toegerust' te worden voor ook hun taak in de kerk. En die toerusting kent allerlei fasen die men moet doorlopen. De eerste fase is de 'hartfase', daarbij staat de vraag centraal: hoe krijg je een warm hart voor je plaatselijke gemeente? De tweede fase wordt als 'gavefase' aangeduid, waarin wordt nagegaan wat de Bijbel ons leert

over de gaven van Heilige Geest.

Het traject wordt min of meer afgesloten met de 'inzetfase'. en dan gaat het erom hoe je je hart inzet voor de gemeente op een plek die aansluit bij de gaven die je van God hebt gekregen.

Welnu, de eerste fase wordt afgesloten met een (niet-verplichte) studiereis. De eerste groep was op 'Calvijn-reis' naar Genève gereden, de tweede groep ging in oktober jl. naar België, op zoek naar de roots van het gereformeerde geloof in de Nederlanden. Als kerkhistoricus was ik gevraagd voor de nodige toelichting op het leven en werk van Guido de Brès.

Zingen over martelaren

Een reis als deze heeft veel hoogtepunten. Het gevaar bestaat zelfs dat het een en al hoogtepunt is en dat je de realiteit uit het oog verliest. Maar de harde werkelijkheid van de 16de eeuw kwam heel sterk naar voren in Brussel. Daar waren in 1523 op de Grote Markt twee jonge martelaren uit de Augustijner orde van een Antwerps klooster op de brandstapel gezet: Hendrik Voes en Johannes van Essen. Toen Luther hiervan hoorde schreef hij - tot tranen toe bewogen - een brief aan de Christenen in Nederland en hij dichtte een lied: Ein neues Lied haben wir an. Wat doe je met een lied? Inderdaad, je gaat liet zingen...

Nu hadden Koos Geerds en Roel Sikkema, respectievelijk als heredichter en als musicus, het de aanstaande zangers al een heel

stuk gemakkelijker gemaakt door het lied in het Nederlands van nu over te zetten en er een melodie die paste bij te componeren. **Het** Nederlands Dagblad had er op 31 oktober en 7 november 1998 ruime aandacht aan besteed. Een kopie van dit lied werd direct op de eerste avond in het hotel door de groep ingestudeerd en toen al maakten de woorden van de twaalf coupletten diepe indruk. Kippenvel. Maar waar zou je dit lied eigenlijk moeten zingen? Zou dat niet op die Grote Markt van Brussel moeten zijn waar de twee eerste protestanten werden verbrand? Toch maar niet. De volgende dag deed zich een uitstekende gelegenheid voor om het alsnog te doen. We reden naar Doornik (Tournai), waar Guido de Brès de Nederlandse Geloofsbelydenis bekendmaakte. 1/2 november 1561. Een deel van de muur van het kasteel waar de NGB als pakketje overheen werd gegooid staat er nog. Maar wat belangrijker is: er bevindt zich in het overigens roomse Doornik een hervormd kerkje. In het eenvoudige gebouw - in de straat van de oude Romaanse huizen - staat een glas-in-loodraam op de kerkvloer met de afbeelding van de Brusselse executie! En daar zongen we - staande - het lied van Luther onder orgelgeleiding van een van ons. Opnieuw indrukwekkend. Was het nog net iets meer dan in die Brusselse hotelzaal?

Een paar coupletten van dit 'Lied van de martelaren' laten we hier volgen:

1. Dit nieuwe lied heffen wij aan
 Voor God die zij geprezen
 De Heer die tot zijn lof en faam
 Zijn almacht heeft bewezen
 Hij heeft zijn wonderlijke kracht
 Ginds in de Nederlanden,
 Te Brussel in 't geding gebracht
 Waar hij twee jonge mannen
 Sierde met gaven ongedacht.

2. Johannes heet met recht de één,
 vervuld van Gods genade;
 christen als Hendrik is er een
 in woorden en in daden.
 De wereld zeggen zij vaarwel,
 Gods rijk gaan ze beërven,
 Trotserend Satan en de hel
 Om voor Gods Woord te sterven,
 Tot martelaren aangesteld.

3. De oude vijand, sluw en wreed,
 meent hen te imponeren;
 geen middel schuwt hij, dat die twee
 gaan loochenen hun Here.
 Uit Leuven komt een hele stoel
 armzalige geleerden:
 wat de verleider ook beproeft, de
 Geest weel hen te weren.
 Hij spot met heel dat dwaas
 gebroed.

4. Ze zingen zoet, ze zingen zuur
 proberen al hun streken:
 die mannen staan daar als een muur,
 zonder een duim te wijken.
 Hel steekt de vijand mateloos
 dal hij niets kan bereiken
 tegen de jongens - hij zo groots!
 Getergd om zich te wreken,
 Bereidt hij hun een hete dood.

De laatste brieven van Guido de Brès

Een 'dagsluiting' op een GP-reis is niet een kwestie van een kwartiertje en dan de borrel. Nee, er bleek sterke behoefte te bestaan om met elkaar door te praten over de wezenlijke dingen van de dag waarop we De Brès weer iets beter hadden leren kennen. En een van de andere hoogtepunten werd de door ds. Elbart Luth (Eindhoven-Best) verzorgde lezing over de laatste brieven van De Brès, toen deze - in de gevangenis van Valenciennes - zeker wist dat hij maar kort meer te leven had. Aan zijn vrouw, Catharina Ramon, schrijft hij over haar zorg voor de vijf jonge kinderen: "Wees hun vader en moeder, en zie toe, dat zij het weinige goed, hetwelk God u

gegeven heeft in cnc mogen bezitten. [...] Adieu, Catharina, mijn zeer goede vriendin. Ik bid mijn God, dat Hij u wil troosten en cncswillendheid wil geven. [...] En bewaar deze brief als een herinnering aan mij..."

En aan zijn oude moeder: "Ik bid u wees goedsmoeds te midden Uwer droefheid. Draag deze beproeving U van God gezond, met geduld en blijdschap, wetende dat het het welbeliagen Gods is, dat men niet mag weerstaan, al zou men hiertoe de macht hebben. Leef uw overige dagen in de vreze Gods, blijf mij gedenken, ook dat ik God hch gediend tot in de dood."

De gereformeerde kerk te Gent

Ons bezoek aan de kerk te Gent was; er één om nooit weer te vergeten. We hoorden hoe daar 20 jaar geleden een kleine gemeenschap van start ging met ds. P.H. van der Laan als missionair-predikant en dat er nu ruim 100 leden staan ingeschreven en er zondagsmorgens soms wel 200 mensen naar 'de kerk aan de Leije' komen. We hoorden het verhaal van de oudste, broeder Jean-Paul Leyseele, hoe hij zelf van de rooms-katholieke kerk was losgekomen door het bevrijdende evangelie van Gods genade, hoe hij en velen met hem in Gent 'onverdiende zaligheên' van zijn God mag genieten. We zongen liederen tot eer van God en tot versterking van ons geloof. We collecteerden voor de evangelisatie te Gent. We gingen zaterdagmorgens (niet uitslapen, maar) met 'oudste' Jean-Paul op wandeltocht door Gent waar Rome sterk is. En waar ooit (1576-1584) de Reformatie heerste en er zelfs een universiteit bezat. We namen de gelegenheid om koffie te drinken in 'Het Lam Gods' - de naam van een cafeetje nota bene! Genoemd naai. het

schilderij van Jan van Eyck in de kathedraal van Gent.

Afsluitend voedden we onze maag met brunch-ingedichten in een restaurant dat op zondag gesloten was. We kregen de vrijheid om daar samen zingend te danken: staande baden we het Onze Vader op de melodie van de E+R-bundel.

Waardevol

Bovenstaande was de kern van ons Belgische programma. Guido de Brès - al is er een straat naar hem genoemd en geen standbeeld voor hem opgericht - heeft een vuur in ons hart aangewakkerd. Hij heelt jongeren uit de 'Noordelijke Nederlanden' laten proeven wat het is te getuigen **voor** Jezus Christus en zijn kerk. Dat was **het** doel van de reis. Er was natuurlijk nog veel meer: de gezelligheid, de vele, vele onderlinge gesprekken, de emoties en de nuchterheid van ons noorderlingen.

Als meereizende 'coach' kan ik iedere gereformeerde jongere deelname aan het GemeenteN-project zonder meer aanbevelen. Je hebt er heel veel aan. Je mag er **ook** heel mee doen: voor de eer van God, voor je inzet voor het heil van de kerk, ook voor je eigen leven **als christen** in een gesecculariseerd land.

Wie meer over het GP wil weten moet naar Klaas Koelewijn in Maastricht mailen: **www.GemeenteNproject.nl** - of met hem bellen 043-3431968 of via 06-51445930 of bellen naar projectleider van jaargroep 2001a: Evert Jan Norg in Houten, 030-6380610. Dan komt het goed.

Drs. H. Veldman is kerkhistoricus en woont in Zuidhorn

P.S. Op 22 / 23 februari 2002 wordt de **start** gemaakt van de derde groep van het GemeenteNproject. Deelname **staat** nog open.

Deputatenrapporten

Van Deputaten Generaal-Synodale Publicaties ontvingen wij het volgende bericht:

Van zes deputaatschappen zijn de rapporten verschenen. Het gaat om de rapporten over

- * eredienst
- * kerkmuziek
- * kerkelijke eenheid
- * pastorale zorg aan doven en slechthorenden
- * werkbeproevingen en nascholingspredikanten
- * seksueel misbruik in pastorale relaties,

De rapporten zijn verschenen op een Cd-rom. Ze zijn ook te downloaden via www.gkv.nl.

Omdat met name het rapport 'kerkmuziek' enige voorbereiding zal vergen bij de kerken, mogen de kerken hun reacties op dit rapport **zes** weken later inleveren bij de synode. Ook de reacties op de andere vijf rapporten mogen eventueel de vastgestelde termijn van acht weken overschrijden. In verband met de verwerking wordt de kerken gevraagd late reacties op tijd aan te kondigen. In januari 2002 verschijnt een tweede Cd-rom met de teksten van de overige deputatenrapporten.

Desgevraagd deelden deputaten mee:

Ons deputaatschap heeft tot de volgende verzendregeling besloten: De eerste Cd met zes rapporten is inmiddels uit. Een tweede volgt in januari. Deze beide Cd's met elk een aantal rapporten worden alleen naar de kerken gestuurd, één exemplaar per kerk. Ze zijn vrij te kopiëren voor ieder die een exemplaar wil hebben. Wie een Cd wil hebben, moet zich dus wenden tot de scriba of administrateur van zijn kerk. Een derde Cd zal alle rapporten bevatten, inclusief die van

uit de kerken

de eerste Cd's Deze gaat naar de kerken, deputaten BBK, de Theologische Universiteit, het ADC, de synode van Zuidhorn (één exemplaar voor elke afgevaardigde) en de bibliotheek van de TUK.

We gaan ervan uit dat er verder geen vraag naar de Cd's zal zijn, omdat alle rapporten ook op de site (www.gkv.nl) worden geplaatst. Ze kunnen vrij worden gedownload en geprint. De rapporten van de eerste Cd staan er al op. De volgende rapporten zullen waarschijnlijk nog eerder op de site dan op de Cd staan.

Rapport Deputaten Kerkmuziek

Het rapport van Deputaten Kerkmuziek is te raadplegen op internet. Surf naar www.gkv.nl en klik achtereenvolgens op 'informatie', 'uit de deputaatschappen' en 'kerkmuziek'. **Het** rapport en de bijlagen kunnen worden **gedownload**.

De publicatie van het rapport heeft enige vertraging ondervonden, doordat de technische verwerking Deputaten Generaal-Synodale Publicaties enige hoofdbreken hebben gekost. Daarom mogen de kerken hun reacties later inzenden dan normaal.

In totaal worden door deputaten 234 liederen voorgesteld. Deze zijn **gekozen uit drie** categorieën: een selectie uit het Liedboek voor de kerken (ruwweg de rest van de al eerder voorgestelde 255 liederen), verder liederen van eigen kerkliden en tenslotte liederen uit andere bundels, zoals E&R en Alles wordt nieuw.

LIED 26: DAAR IS UIT 'S WERELDS DUISTRE WOLKEN

lied van de week

In 1844 dichtte dominee Nicolaas Beets (1814-1903) een 'vier-tal psalmen' zoals hij ze zelf noemde. Deze liederen zouden alle bekend worden: "De Heer is God, een enig Heer!", "Daar is uit 's wereldduistere wolken", "Wie heeft op aarde de prediking gehoord" en "Mijn goede Herder is de Heer".

Het tweede lied droeg de titel "Kerstpsalm (Jez. IX)" en is dit keer het lied van de week. Al spoedig werd dit een populair kerstlied. Tot 1940 werd het in bijna vijftig liedbundels opgenomen. Oorspronkelijk telde het lied 8 coupletten. Maar in de meeste liedbundels zijn één of meer strofen geschrapt. Zo ook in het *Liedboek voor de Kerken* waarin we alleen de coupletten 1, 4, 5 en 8 van het oorspronkelijke lied aantreffen.

Tekst

Het lied is geschreven naar aanleiding van Jesaja 9:1-6. Globaal had Beets de bijbelverzen op de volgende wijze over de liederstrofen verdeeld: Jes. 9:1 - couplet 1; Jes. 9:2 - couplet 2; Jes. 9:3, 4 - couplet 4; Jes. 9:5 - couplet 5; Jes. 9:6 - couplet 8. Dit betekent dat in het *Liedboek* de strofe waarin Jesaja 9:2 verwerkt is, mist. Wanneer de mogelijkheid zich voordoet, zou het goed zijn wanneer in een volgende liedbundel de oorspronkelijke kerstpsalm van Beets wat meer in tact wordt gelaten.

Een aardig detail uit het oorspronkelijke gedicht is dat Beets in de coupletten 5 t/m 8 de namen van het Kind uit Jesaja

9:5 ("Wonderbare Raadsman, Sterke God, Eeuwige Vader. Vrededorst") in kleine hoofdletters gezet heeft. Alleen in de gereformeerde bundel *Stem en Snaren* werd deze typografie overgenomen. Daarbij hadden de samenstellers de vijfde regel van strofe 5 ("Zijn naam is WONDERBAAR") overigens veranderd in: "Zijn naam is WONDERLIJK". Reden hiervoor was waarschijnlijk dat in de *Statenvertaling* niet gesproken werd over "wonderbaar" maar over "wonderlijk".

Beets gebruikte naast Jesaja 9 veel meeschriftgedeelten. Het eerste couplet refereert aan bijbelplaatsen als Jesaja 60:1-3, Matteüs 4:15-16 en 1 Petrus 2:9. In het tweede couplet dat in het *Liedboek* staat, horen we de woorden uit Ezechiël 34:27 en Kolossenzen 1:20. Strofe 3 uit het *Liedboek* bevat een verwijzing naar Matteüs 11:30 en 2 Korintiërs 5:18-20.

Het was dus duidelijk *nier* de bedoeling van Beets om een *berijming* van Jesaja 9 te maken, waarbij de bijbeltekst "op de voet gevolgd werd". Hij heeft de profetie uit Jesaja belicht vanuit andere schriftgedeelten.

Wijzigingen

Ik noemde al even dat in de bundel *Stem en Snaren* een tekstuele wijziging doorgevoerd werd. Er waren veel meer mensen die veranderingen in het lied van Beets aanbrachten. In couplet 4 luidde de derde regel oorspronkelijk: "Doe heel mijn ziele u tegenvlieden". De samenstellers van de *Vervolgbandel* konden er niet

achterkomen hoe een ziel God kan tegenvlieden, en wijzigde de versregel daarom maar in: "doe *elken zondaar tot U vlieden*". In het *Liedboek voor de Kerken* werd deze regel opnieuw veranderd: "*Doe alle volken tot U vlieden*", waarmee dus teruggegrepen werd op de derde regel uit de eerste strofe: "*Kom tot zijn schijnsel alle volken*".

Daarnaast zijn er in de loop der tijd ook onderdelen van de tekst gewijzigd om de liedtekst zo geschikt te maken voor een bepaalde godsdienstige groepering. Doopsgezinden, die principiële bezwaren tegen geweld en wapen hebben, hadden bijvoorbeeld moeite met de tweede helft van couplet 2: "*De staf des drijvers ligt verbroken, aan wie ons hart zich had verkocht, en 't wapentuig in brand gestoken...*". In een doopsgezinde bundel wijzigde men deze passage in: "*Leer Gij ons bidden, leer ons waken, Houd om voor Uwe komst bereid! Wil Gij bij ons uw woning maken, van nu tot in alle eeuwigheid!*" Meer voorbeelden treft u aan in het artikel dat ik in 1992 in dit blad schreef over het lied van Beets (*De Reformatie*, jaargang 68, nr. 12 - 19 december 1992).

Melodie

Nicolaas Beets heeft zijn liedtekst hoogstwaarschijnlijk niet bij een bepaalde melodie gedicht. In het verleden hebben verschillende melodieën de tekst vergezeld. Bij het kerstlied werd ook wel de melodie van psalm 118 (66/98) afgedrukt, zoals bij-

voorbeeld in de gereformeerde bundel *Stem en Snaren* uit 1882. Het lied is bij ons echter algemeen **bekend** met de melodie die Johannes Gijsbertus Bastiaans (1812-1875) componeerde. Deze negentiende-eeuwse melodie past veel beter bij de negentiende-eeuwse tekst dan de zestiende-eeuwse psalmmelodie. Dat Bastiaans een melodie componeerde bij de kerstpsalm, kwam omdat hij als muziekdeskundige betrokken was bij de samenstelling van de *Vervolgbundel* die in 1866 gereedkwam. Bastiaans componeerde voor het gezangboek zo'n dertig nieuwe melodieën, waarvan diverse tot op de dag van vandaag zeer bekend zijn.

De melodie bij de **kerstpsalm** van Beets kenmerkt zich door

veelvuldig gebruik van terts- en kwartsprongen. Misschien heelt de componist zich laten leiden door de tegenstelling "donkerlicht" uit de eerste strofe. In de tweede melodieregels valt in ieder geval de stijgende lijn op (vgl. "der lichten opgegaan"). Rij het woord "schaduwen" in regel 5 daalt de melodie consequent, terwijl in de volgende regel ("schaduw van de dood") de melodie zich in een relatief lagere ligging beweegt. Het hoogtepunt van de melodie ligt in de laatste regel, precies op het woord "morgenrood". Je "hoort" de zon als het ware opgaan.

Het is erg belangrijk om de melodie van Bastiaans vooral niet te snel te zingen. De melodie moet breed en gedragen gezongen worden. Belangrijk is daar-

om dat de kwartnoot en *niet* de halve noot als teleenheid genomen wordt. Een goede indicatie is MM 84 à 88 **voor** de kwartnoot. In dit tempo kunnen de melodieregels nog wel in één adem gezongen worden, maar ontstaat tussen de regels 1/2, 3/4, 5/6, 7/8 een natuurlijke ruimte om adem te halen ondanks het ontbreken van rusten.

Di: J. Smelik is musicoloog/hymnoloog en woont in Zuidhorn

Kopiëren van dit artikel is **toege-**staan, maar **een** uitsluitend kopiëren van het lied is niet geoorloofd.

26 Daar is uit 's werelds duistre wolken

naar Jesaja 9

Johannes Gijsbertus Bastiaans 1868

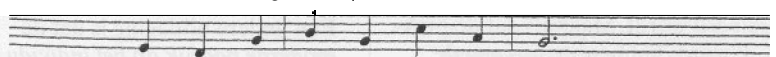
x Daar is uit 's werelds duist-re wol - ken

een licht der lich-ten op - ge - gaan.

Komt tot zijn schijnsel, al - le vol - ken,

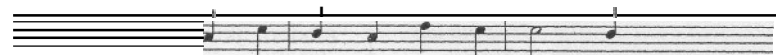
en gij, mijn zie - le, bid het aan!

Het komt de scha-du - wen be-schij - nen,

de zwart-te scha - duw van de dood.

De nacht der zon - de zal ver-dwij - nen,

ge - na - de spreidt haar morgenrood.

bijbelliederen

Ds H. Drost te Haren schreef in de Gereformeerde Kerkbode voor het Noorden van 14 september over bewust belijden:

Zwerwer

Veel mensen ervaren in onze tijd het leven als een zwerftocht. Je inoet zelf je weg door dit leven zien uit te zoeken. Er is weinig besef van geschiedenis voor ons. De theoloog O. Noordmans gebruikte het beeld dat veel mensen leven alsof ze aan een parachute hier op aarde zijn neergelaten. Je moet maat uitzoeken wie je hent en wat je moet doen en waar je heengaat.

Maar er is ook een andere manier om het leven te beleven. Dat is dat je leven niet op zichzelf staat. Je wordt niet aan een parachute neergelaten, je wordt verwacht: er staat een wieg voor je klaar. Je hoeft niet alles opnieuw uit te zoeken, je kunt gaan op de weg die door de geschiedenis loopt.

Waar de (post)moderne mens zich in het leven gedropt voelt, mag een gereformeerd christen weten dat hij verwacht is: in Gods verbond. Je mag zelf gaan op de weg die er al eeuwen loopt.

Belijdenis

De belijdenissen van de Gereformeerde Kerken zijn zo'n voorbeeld dat je als christen maar niet in deze wereld 'gedropt' wordt, maar in mag stappen op de weg die velen voor ons gegaan zijn. Je hoeft de geschiedenis niet over te doen. Stel je eens voor dat we alles over de drieëenheid van onze God opnieuw moesten uitvinden. Dat zou me een tijd knsten. Dat zou ook weer alle ellende geven van meningsverschillen. Gelukkig kunnen we leren van de Lijd. En die les wordt ons gratis in handen gegeven in onze belijdenis.

Bijbel en belijdenis

Al tijd weer gaan stemmen op dat de belijdenis voor de bijbel schuift als de maan voor de zon. Dat is een bezwaar wat in de praktijk van de kerk wel waar is. Mensen houden het dan gemakshalve maar bij de belijdenis en laten bijbelstudie na. De bedoeling van bij voorbeeld de Nederlandse Geloofsbelijdenis was heel anders. Prof. dr. S. van der Linde vertelt dat deze belijdenis een geweldig hulpmiddel was in de tijd dat er

nog niet veel bijbels voorradig waren. "De bijbelkennis der eerste protestanten was zeker niet groot, hun honger daarnaar des te groter. Ons, dunkt, dat de NGB de vraag naar de hele bijbel in de hand heeft gewerkt, omdat men, war men zeer summier in de belijdenis vond, daar in den brede kon en wilde nalezen". De belijdenis wil geen tweede bijbel zijn, maar is juist een weg naar de bijbel. En in de bijbel krijg je zicht op Gods weg. Je gaat als christen op die weg, je hoeft geen postmoderne zwerwer te zijn.

Belijdeniscatechisatie

We zijn kerk in deze tijd. Ook wij hebben geen tijd. We kennen nauwelijks onze belijdenis, de kennis van de bijbel is schrikbarend laag. En wat is het effect! Dat ook christenen zich zwerwers gaan voelen op Gods aarde. Je inoet je weg maar uitzoeken. Tegen die druk moet de kerk optornen. Het gaat er om mensen de basis van het verbond onder de voet te zetten. Het gaat er om te beschrijven in Gods wereld te staan en maar niet wat door het universum te zweven. Het onderwijs van de kerk moet houvast geven. De belijdeniscatechisatie is de afsluiting waarin vaste grond onder de voeten gegeven wordt.

Hoe is de belijdeniscatechisatie tegenwoordig! Is het een ontdekken van Gods weg of een uitwisselen van eigen ideeën? Met is logisch dat jongeren her laatste willen. Zij zijn kind van deze tijd. Maar hoe gaan de kerken er op in? Wat vragen kerkenraden aan kennis? Hoe gaan predikanten er mee om? Het is natuurlijk zo dat je als catecheet een stuk populairder bent als je het houdt bij gesprekjes zonder dat er echt geleerd wordt. Maar als dat de praktijk wordt hebben we ons aan de tijdgeest uitgeleverd: zoek het zelf maar uit. En wat nog erger is: we sturen jonge mensen het hoes in.

Na een jaar praten doen ze wel enthousiast belijdenis, maar weten ze waar het over gaat? Hoe is hun opstelling na belijdenis doen in de kerk? Zonder gezonde kennis wordt elke leuke christelijke oprisping iets waar ze achteraan lopen. En zo raken we jonge mensen kwijt. Het zou goed zijn als die barmhartige en gezellige catecheten eens bedenken hoe onbarmhartig ze eigenlijk zijn... Iemand noemde in dit verband de gelijkenis van de verloren zoon. In

M
meeglezen

de diepste ellende was het de kennis (!!) over het Vaderhuis dat hem deed opstaan en teruggaan.

Kennis blijft nodig...

Over dit punt van de kennis in de catechese vroegen we als catecheteam in Haren leraren uit het middelbaar onderwijs naar hun mening. Hun advies was duidelijk: voor geloof is geloofskennis nodig. Advies daarbij was goed te selecteren en te motiveren wat je wel en niet laat leren. Maar de kennis van bijbel en catechismus is iets waar je niet zonder kunt. De kerk die toegeeft aan de neiging om alleen maar vanuit jezelf te orenen, is onbarmhertig. Wie jonge mensen de verantwoordelijkheid van belijdend lid geeft, zal een basispakket aan kennis moeten meegeven zodat ze op Gods weg blijven, gewapend met de ervaring uit Gods Woord en kerk.

Uitdagingen

Is het nog haalbaar? De praktijk van de catechese lijkt op dit punt een verloren strijd. De kennisoverdracht is moeizaam. De moderne tijd vraagt veel van de catechisatie. De in een flitsende wereld levende catechisant vraagt om "beleving, verrassing en visuele stimulansen". Daar ligt een rank waar we als catecheten nauwelijks tegen opgewassen zijn, maar die wel van levensbelang is. Een uitdaging dus. Hield u voor ons?

Een andere uitdaging is dat de moderne nadruk op het individu als voordeel heeft dat je zelf kiest. De kuddementaliteit verdwijnt. Het met 18 jaar belijdenis doen van je geloof is gelukkig niet meer vanzelfsprekend. Men wil ook geen belijdenis meer doen om van catechisatie af te gaan. Dat soort huichelachtigheid willen de meeste jongeren niet: je moet echt zijn. Echtheid is een modern ijkhegrip. Daar kan de catechisatie op inspelen: belijdenisdoen is of je eigen keus, niet van de kerk of van je ouders.

Maas als je kiest, is het de keus voor de weg die God door de eeuwen legt... je mag instappen.